

Cena 1.50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 56 din, polletno 18 din, četrtletno 7 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. čok. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po cenzuri

Res je, da se naučene stvari
večidel pozabijo, toda pot, ki
jo je prehodil duh, ostane.

Renan.

Na ogled brezplačno!

Obdržite!

Zdaj pošiljamo na ogled naslovnikom ob
železniških progah Celje — Dravograd,
Čakovec — Dolnja Lendava in Grobel-
no — Zabok po pet zaporednih
številkih (štev. 18/6. V.—22/3. VI. 1939.),
številko 22. od 3. junija s položnico. Teh
številki ni treba vračati. Nadaljnje šte-
vilke bomo pošiljali tistim, ki bodo do-
tylej tednik naročili — zadostuje dopis-
nica — ali nakazali vsaj del, to je naj-
manj za 3 mesece din 9.— naročnine.
Ne zavržite nobene položnice! »Edinost«
naj gre iz rok v roke med prijatelje!
Cenj. zaupnike prosimo za sodelovanje!

„Svoji k svojim!“

- pozabljeno geslo

Slovenski trgovec in slovenski obrtnik
v Mariboru in drugih severno slovenskih
mestih in trgih je imel pred prevratom
posebno težko stališče. Izpostavljen je bil
silnemu nemškemu pritisku, moral se je
boriti z močno nemško konkurenco, ki je
razpolagala večinoma z večjim kapitalom
in boljšimi zvezami, včasih pa se je moral
brant pred več ali manj organiziranim
bojkomom, ki ga je izvajalo nemško ali
ponemčeno uradništvo in meščanstvo. Bi-
ti in se javno priznavati za slovenskega
trgovca je tedaj pomenjalo pravo juna-
štvo.

Velika narodnostna vloga, ki je pred
prevratom pripadala tukajšnjemu sloven-
skemu trgovcu in obrtniku, se nikakor ne
bi smela prezreti; saj je že po svojem dru-
žabnem položaju tak trgovec in obrtnik
vplival narodnostno ugodno, ker je po
svojem stiku z ljudmi mogel podpreti
marsikatero omahljivca in bojazljivca.
Da je bil ta sloj tudi edini, ki je mogel
za narodno stvar nekaj žrtvovati, ni tre-
ba posebej poudarjati. Za vse to pa so se
znali slovenski meščani primerno oddol-
žiti: nudili so takemu narodno zavednemu
trgovcu svojo, sicer šibko podporo po
znanem geslu: »Svoji k svojim!«

Ko je prišel prevrat, je vse kazalo, da
se bodo razmere bistveno izpremenile. Tu-
jeroni obrtniki in trgovci so spoznali, da
je jim bo v novi državi njih prednostni
položaj zamajal in da bodo morali izva-
ljati iz novih priilik konsekvence. Pričeli
so se učiti slovenski in se prilagajati na
slovenskega odjemalca. Nekaj, ki jim je
bilo to pretežko in ki bi jim taka prilago-
ditev preveč žalila njihov narodni ponos
(saj mora biti res nekam težko postati
čez noč iz privilegiranega gospoda nava-
den enakopraven državljan) jih je odpo-
tovalo. Njih mesto so prevzeli novi, ve-
čidel primorski Slovenci.

Toda Slovenci smo izredno širokogrud-
ni. Bili smo prepričani, da smo z novo
državo in s svobodo dobili vse, kar nam
je potrebno. Na gesla, ki so pred prevra-
tom vezala odjemalca na trgovca in obrt-
nika, smo pozabili. Kupovali in naročali
smo, kjer je bilo pač najcenejše in bolj
priljubeno. Nismo vpraševali, kakšne narod-
nosti in kakšnega prepričanja je tisti, ki
smo mu dali zasluziti. In če nas je trgovec
slučajno nagovoril nemško, smo mu nem-
ško odgovorili — saj smo se v časih nem-
škega gospodstva nemško dobro naučili,
zato so znali naši prejšnji gospodarji do-
brje skrbeti! In tuji trgovec in obrtnik se
je kmalu prepričal, da mu slovensčina ni
povsem neobhodno potrebna, saj se je da-
lo tudi z nemščino dobro izhajati.

Med tem pa se je začelo za našimi hrb-
ti gibanje, ki ga dolga leta niti opazili
nismo. Dočim smo Slovenci hodili k vsem
trgovcem in obrtnikom, kakršne koli nar-
odnosti so bili, so začeli tukajšnji Nemci
sledno podpirati samo svoje ljudi. Z že-
lezno disciplino in doslednostjo, od ka-
tere bi se mogli tudi mi mnogo naučiti, so
pričeli bojkotirati vse, kar je slovensko.
Vemec v Mariboru. Celju in Ptujju ni pre-
topil praga slovenske trgovine ali delav-
nice, če ni bila ravno nujna potreba. Ne-
tari so bili celo tako dosledni, da so
vozili raje v Gradec po blago, kakor

Kmečka razdolžitve

Zahtevamo zaščito kmečkega kredita po Kmetijski zbornici

Po dolgem proučevanju in mučnem »re-
sevanju« vprašanja o razdolžitvi naših
kmečkih domov smo dobili l. 1936. »Uredbo
o likvidaciji kmečkih dolgov«, ki bi naj to
perece vprašanje dokončno spravila s sve-
ta. Ta uredba je precej nejasna in zamo-
tana, da je po skoraj treh letih njene ve-
javnosti se zmeraj treba dodajati in iz-
uajati uradne razlage in tolmachenja nje-
nih posameznih določil. Prav malo je lju-
di v učenem jugoslovanskem svetu, ki bi
vse to dobro razumeli, najmanj pa je ti-
stih, ki se jih stvar najbolj tiče in bi mo-
rali važna določila najboljše poznati in
razumeti, to so kmečki dolžniki sami. Ve-
lika napaka je torej že v nejasnosti in
zamotanosti uredbe o kmečkih dolgovih
— lahko z nedoglednimi slabimi posledici-
cami za kmeta dolžnika.

Kmečki dolgovi pri vseh naših denar-
nih in zadržnih ustanovah so bili po
uredbi preprosto prenešeni ali prepisani
na Privilegirano agrarno banko v Beo-
gradu (skrajšano: PAB). »Kmečki dolžni-
ki« pri domačih denarnih in zadržnih
zavodih so postali tako rekoč v en mah
neposredni dolžniki navedene beograjske
banke, ki naj po posebnih pravilih v 12
letih izterja na svojstven način ugotovlje-
ne kmečke dolgove po vsej državi. Na-
sledki daljnosežnih ukrepov so postali
usodni tudi za marsikak, prej trden do-
mači zavod, ki se je dotlej uspešno in
splošno koristno bavil s prvim kmečkim
posojilništvom — mislimo predvsem na
kmečko posojilnico po Raiffeisenu (1818
—1888) —, kredit tudi najbolj skrbnega
kmeta pa se je zmanjšal, če mu ga je še
sploh kaj ostalo. Tudi nameščenci doma-
čih denarnih in zadržnih ustanov so bi-
li deloma prizadeti, PAB pa na novo na-
mešča kakih tisoč ljudi iz večine po zna-
njih pokroviteljskih načinih: po protek-
ciji, po priporočilih ministrov in politi-
kov, seveda tudi po rodbinskih odnosih.
Plače jim odmerjajo po jakosti priporo-
čila in se dogaja, kakor poroča »Hrvat-
ski dnevnik« od 12. marca t. l., da so va-
jenci ali praktikanti boljše plačani kot
uradniki z dolgoletno prakso. Itd.

Danes hočemo s posebnim poudarkom
opozoriti na neko drugo nujno potrebo,
namreč na veliko potrebo stvarne in
pravne zaščite kmečkih dolžnikov po
Kmetijski zbornici. Povod za to nam daje
pismo prijatelja, kmečkega dolžnika »pod
zaščito«, ki želi strokovnjaka, zaupno, ne-
pristransko osebo, da mu pomaga pregle-
dati in preizkusiti obračun PAB, ki da ga
sam nikakor ne more razumeti ne razvo-
zlati. Strokovnjaku obljublja ustrezno na-
grado za delo in povrh plačilo lepih od-
stotkov ugotovljene razlike v obračunu.

Podobnih pritožb, da se ljudje nič prav-
ne spoznajo pri obračunih PAB, smo sliša-
li še več. Zanimali smo se, kako je dru-
god, n. pr. onstran Sotle in Kolpe, pri
bratih Hrvatih. Pa smo naleteli na zadevno
razpravo narodnega zastopnika dr. Toma
Jančičovića v »Seljačkem Domu« od 23.
februarja t. l. Imenovani pisec ugotavlja
med drugim smiselno tole:

Uredba o likvidaciji kmečkih dolgov ni
prinesla obljubljenih in toliko vnaprej hval-
ljene dokončne rešitve vprašanja o kmeč-

kih dolgovih v korist seljaškega sveta.
Seljaški svet, ki se ga ta uredba najbolj
tiče, ni mogel zaupati lepim napovedim
ob izdaju uredbe, pa tudi ni bil nič vpra-
šan o vsem tem. Zdaj vidimo, da je bila
nezaupljivost kmečkih dolžnikov upravi-
čena. Seljak je slej ko prej prezadolžen
in ne more točno izpolnjevati obveznosti
po tej uredbi. Dotedanji upniki, predvsem
kreditne zadruge, so v težkem položaju.
Davčne uprave odločno izterjajo dospe-
le obroke. Premnogim kmečkim domo-
vom poje zadnje pesem boben — v kor-
ist glavne upnike, ki je edino PAB.

Znižanje kmečkih dolgov je ostalo prav
za prav samo na papirju. Obresti od 20.
IV. 1932. pa za vseh daljnjih pet let in
razni stroški, ki so včasih mnogo večji ne-
go glavica sama, so pripisani brez odbit-
ka znižani temeljni glavnici. Naknadna
tolmačenja o zaračunavanju obresti so
stvar še poslabšala. Brezpogojna, neome-
jena prednost PAB pri vknjižbi njenih
terjatev v zemljiški knjigi je ubila ali vsaj
močno oslabil kredit kmečkemu dolžni-
ku. Negotovost je tem večja, ker zneski
niti niso dokončno izračunani. K temu pri-
deta neenotna raba in krivo tolmačenje
uredbe same. Namesto iz prevelike zadol-
žitve je marsikdo zlasti iz vrst manjših in
revnejših kmetov zlezal v še večjo in težjo
zadolžitve. Za pravično izvrševanje ured-
be je potreben nadzor ali kontrola po
predstavnih naroda.

PAB je postala največji upnik kmečke-
ga naroda naša država, ne da bi sama ko-

mu dala tudi le en sam dinar zajma. Do-
spele obroke izterjavajo davčni uradi. Ob-
računi so enostranski sestavljeni po upni-
ku in niso dokončno preskušeni. Večina
obračunov je sestavljena v škodo selja-
kov dolžnikov. To velja zlasti za obresti.
Dolžniki bi bili morali dobiti posebne za-
časne obračune pravočasno, pa jih niso
dobili. Ni se nič storilo za obnovo in omo-
gočenje novega seljaškega kredita z malo
obrestno mero — pač po zmogljivosti
kmečkega gospodarstva. Radi neurejene-
ga kmečkega kredita prihaja kmet bolj in
bolj v roke oderuhov in se neprestano
pogreza v novo in še hujšo zadolžitve.

Nauk iz vsega tega je za enkrat tale:

Kmečkim dolžnikom pri Privilegirani
agrarni banki v Beogradu je treba in se
mora takoj pomagati s stvarnimi nasveti
in zlasti s preskušanjem zadevnih ob-
računov, in sicer hitro, zanesljivo točno
in popolnoma brezplačno! Za to je po-
zvana Kmetijska zbornica, ki naj takoj
ustanovi poseben strokovni oddelek v to
svrhu, morda z imenom: »Oddelek za za-
ščito kmečkih dolžnikov po uredbi o li-
kvidaciji kmečkih dolgov«, ali krajše:
»Oddelek za zaščito kmečkega kredita«
in temu slično! To je nujna zadeva, ni pa
nujna ustanovitev čisto nepotrebne in
povrh dragerega novega kmetijskega lista
kot glasila Kmetijske zbornice, ki bi mo-
gla uspešno delovati še v mnogih drugih
smereh tudi brez njega.

Andrej Zmavc.

Nacionalizem in lojalnost

V današnji dobi dobivamo čedalje več
izrazov, ki jih svoj čas skoraj nismo ne
poznali in ne uporabljali, pa so dobili da-
nes močen ter zelo zapeljiv obseg. Naj
jih omenim samo nekaj: rasna čistost, živ-
ljenjski prostor, teritorialnost, itd. Kmalu
bomo mogli sestaviti kar slovar vseh
teh »vitalnih« pojmov, potrebnih zlasti
vsem onim, ki čutijo v sebi duha špartan-
ske vojaške kaste in se potegujejo za na-
stoj modernih periekov in helotov (suž-
njev). In če se izognemo izrazu »toleran-
ca«, spada med te besede vsaj v smislu,
kakor ga danes tolmačimo, tudi »lojal-
nost«. Nekeč je ta pojem slonel na etičnih
osnovah ter je vseboval razmerje člove-
ka do človeka, naroda do naroda; »lojal-
ni« so bili tisti, ki so spoštljivo priznavali
in pravilno vrednotili pravice nekega na-
roda, tako da so se zavedali vseh svojih
dolžnosti napram narodu. Po navadi je
to veljalo za manjšine, ki so se na ta ali
oni način vselile ter zajedle med nek na-
rod; s tem so se nujno morale prilagoditi
življenjskim razmeram dotičnega naroda,
saj so živele od njega in po njem dobivale
možnosti svojega obstoja. Ni čuda torej,
da so morale biti »lojalne«; po drugi stran-
i pa so bili napram tem manjšinam »lo-
jalni« tudi prevladujoči narodi, vendar v
drugačnem smislu: velikodušno so pustili
manjšinam jesti od svoje bogato založene
mize in so v svoji velikodušnosti često
spregledali, da vprav zaradi nje izgubljajo
vodilno mesto na svoji lastni zemlji.

Janke. Ostali so prej ko slej gospodje in
tako zvana »zgornja plast« — družbena
smetana, ki s prezirnom gleda na sloven-
skega proletarca, ki ima za te ljudi le
eno vrednost: možnost, da se ga z go-
spodarskim pritiskom in z raznimi propa-
gandnimi trikmi odtuji njegovemu narodu.
In vendar je stvar enostavna kot prst:
treba se je samo vprašati kdo od koga
živi? Ali slovensko občinstvo od tujeo-
nega trgovca in obrtnika, ali pa ta tujeo-
dec od slovenskega odjemalca? In ko
smo si na to vprašanje pošteno odgovorili,
ni treba drugega, kakor iz odgovora
na to vprašanje izvajati konsekvence.

jad.

»Lojalnost« torej vedno ni enak pojem:
enkrat utegen biti dolžnost, drugič pra-
vica, tretjič velikodušnost, četrtič pa tu-
di slepota, ali bolj prirodno rečeno, ne-
umnost. Kljub tem različnim pomenom pa
je svoje dni prevladoval pojem »lojalno-
sti« v smislu dolžnosti ter velikodušno-
sti.

Danes pa se zdi, da so se ti pojmi ne-
kam zmešali; namesto, da bi bila manjši-
šina lojalna iz dolžnosti, narod pa iz ve-
likodušnosti, se dogaja prav obratno:
manjšina hoče biti lojalna iz neke navi-
dezne velikodušnosti ter zahteva od na-
roda, naj bo lojalna napram njej iz dol-
žnosti. Ta manjšinska velikodušnost pa je
pojmovanju lojalnosti še priključila peto
možnost: lojalnost iz »velikodušne prera-
čunanosti«. Recimo, da živi med nekim
narodom n. pr. 2% neke manjšine; ta ho-
če popolnoma iste politične in kulturne
pravice kot 98% ostalega prebivalstva, t. i.
naroda in povrh vsega zahteva še ne-
kake gospodarske predpravice, čeprav
tvorita ta 2% stan veleposestnikov, trgo-
cev ali kako drugače dobro plačanih »pri-
vatistov«. Takšno zadržanje manjšine na-
sproti narodu gotovo ni v smislu starih
pojmov lojalnosti; vendar to še ni vse:
recimo, da manjšina vse to dobi, da jo
busti narod v miru izkoriščati samega se-
be in še pri tem ne stresa s svojim hrb-
tom. Pa še manjšina ni zadovoljna: pri-
tožuje se, kako strašno ravna narod v
njo. Ali je morda to lojalnost? Menda ne,
in tega tudi manjšina sama ne verjame,
prav tako, kakor ne verjame, da bi se ji
slabo godilo, da bi bila tlačena ali da bi
ji kdo ožil njen »življenjski prostor«.

In vendar je tako: narod pa strmi razo-
čaran nad ljudmi, ki jim je dajal lastna
pljuča, ki jih je skrbno gojil na lastnih
prstih in jih vzgojil, kakor lisca ježa. Spra-
šuje se, pa ne ve odgovora; le čuti ga
nekje globoko v sebi in vstaja mu zavest,
da so se pojmi od neke do sedaj čudo-
vito izpremenili. Sčasoma se začneja za-
vedati, da je ravnal napak, ko je veroval
v poštenost, pravično izpolnjeval lojal-
nost iz velikodušnosti, in iz nje postal
slep za vse, kar se je dogajalo okrog nje-
ga; začneja se zavedati, da je premalo

7 dni domačih vesti

* **Princ Pavel in knežinja Olga** sta v spremstvu zunanjega ministra Cincar Markovića in drugih odličnih osebnosti na dvoru odpotovala v Rim na obisk k kraljevi rodbini (italijanska kraljica je teta kneza namestnika). V Italiji so ju zelo slovesno sprejeli. V Rimu sta izmenjala italijanski kralj in knez namestnik zelo prisrčne napitnice o globokem prijateljstvu, ki veže oba naroda in obe državi.

* **Jugoslovanski poslanik Purić v Parizu** je obiskal francoskega zunanjega ministra Bonneta in ga naprosil, da bi Francija varovala jugoslovanske koristi na Kitajskem.

* **Izbirne sokolske tekme** so bile te dni v Mariboru. Šlo je za določitev vrste, ki zastopa Jugoslavijo na mednarodnih telovadnih tekmah v Parizu. Vrsto vodi olimpijski zmagovalec Leon Šukelj iz Maribora.

* **Oblastni odbor »Jadranske straže«** v Mariboru bo letos poslal 30 revnih otrok na svoje stroške na enomesečno letovanje v Bakar, kjer bodo nastanjeni v domu, ki je last odbora.

* **Podjetja se selijo.** Tudi jeklarina grofa Thurna v Ravnah pri Guštanju bo sedaj prenesla svoj sedež v Beograd.

* **Francoske ugodnosti za naše blago.** Francoska vlada je dovolila Jugoslaviji carinske ugodnosti za nekatero blago. Tako se bo povrnilo uvoznikom za uvoz konj in lesa po 60, za klobase in salamo 420, za jajca 47, za slive 82.50 in za lesovino po 13 frankov za stot. Hkrati se je kontingent blaga za izvoz povečal, vsled česar pričakujejo, da se bo izvoz našega blaga v Francijo dvignil.

* **V Mariboru** se še precej živahno zida. Na Dvořakovi cesti gradi zobni zdravnik dr. Sedaj dvoje trinadstropnih hiš, na vogalu Kralja Petra trga in Ruške ceste pa je začel ljubljanski stavbenik Slokan postavljati svojo trinadstropno stanovanjsko in poslovno hišo. V kratkem začno zidati veliko palačo Vzajemne zavarovalnice na Glavnem trgu ob mostu, ki bo stala kakih šest milijonov dinarjev. Obenem bo občina regulirala prostor okoli mostu, kar bo stalo približno 600 tisoč dinarjev. V Sodni ulici se dozidava ozka trinadstropna hiša zavarovalnice »Drava«, ki je spodaj široka le štiri, zgoraj pa pet metrov. V njej bodo nastanjene večinoma odvetniške in druge pisarne. Poslopje stane en milijon dinarjev.

* **Letošnji spomladanski velesjem v Ljubljani** bo od 3. do 12. junija in bo to že 19. velesjem in 45. razstavna prirediteljstva. Velesjem bo zelo dobro založen za najrazličnejši blagom. Posetniki plačajo na jugoslovanskih železnicah polovično vozno. Tudi inozemstvo ter naše brodarke družbe ter podjetje »Aeroput« je obiskovalcem dovolilo znatne popuste.

* **Gostinska podjetja** se na novo klasificirajo v smislu uredbe, ki je sedaj izšla in ki deloma spreminja lanske uredbe. Po novih določbah se imajo vsa gostinska podjetja uvrstiti v razrede do 30. aprila 1940. Uredba določa nadalje, pod kakimi pogoji se podjetja lahko preklasificirajo, ako za to prosijo.

* **Kovinska delniška družba v Celju** je sklenila prenesti sedež podjetja v Beograd, ker upa, da bo tam lažje uspevala, ako bo vodila celjsko podjetje iz prestolnice. Doslej je že več podjetij v severni Sloveniji preneslo svoje sedeže v Beograd, kjer so deležni več olajšav kakor pri nas.

* **Subotičko železniško ravnateljstvo** se je preselilo v Beograd, dasi je tamošnja občina skupaj z gospodarskimi krogi napela vse sile, da bi to namero vlade, ki obstaja že več let, preprečila. Vzrok za ta korak je baje iskati v tem, da leži Subotica preveč ob meji.

* **Novo palačo si zgradi ministrstvo za gradbo v Beogradu.** Stala bo 17 milijonov dinarjev.

* **Slovenska Bistrica** dobi, kakor vse kaže, letos vendarle v o d o v o d. Priprave so že končane in sredstva so, kakor zatrjujejo, tudi že zagotovljena.

ostro pogledal v iskrenost prišlekov ter da je bil vse preveč iskren v svojem lastnem zaupanju. Narod začena spoznavati in čeprav utegne biti takšna šola draga, bo vendar le iz nje mnogo pridobil; spoznal bo, da bo moral tudi on svoje pojme prilagoditi tujim pojmovanjem in opustiti velikodušnost, ki je drugi ne morejo razumeti, ampak jo izrabljajo v svoje zakrite cilje. Spoznal bo nujnost odprtega in odločilnega ravnanja napram vsakomur ki je iz njegovih rok; spoznal bo, da med pravilnim nacionalizmom ter napačno rabljeno lojalnostjo ni ničesar skupnega ter da more koristiti le »lojalnim« enaka taktika. **dc.**

Petrolej odloča v vojni in miru

Mi, navadni zemljani, vemo kaj malo o tem, kdo so prav za prav povzročitelji vojne. Solske knjige in časopisi nas pitajo z vsem mogočim, samo da nam ostane prikrit pravi vzrok. Svetovno vojno, da je povzročil sarajevski atentat, vojno v Španiji so zanetili komunisti in podobno. V ozadju teh človeških klavnic pa so povsem druge silnice, ki so dale in, ki še dajejo povod za morije. Tudi bodoča evropska odnosno svetovna vojna, ki se nam zlohотно reži nasproti, ne bo nastala, če pride do nje, radi tega, da izvojuje ena ali druga ideologija zmago, marveč radi tega, ker hočejo dobiti razne družbe (karteli, trusti) in države v svoje roke gospodarsko važna področja, kjer so doma — predvsem za industrijo — važne surovine.

Ena izmed teh surovin je tudi nafta, ki jo posedujejo danes v največji meri Anglija, Amerika, Rusija in Francija. Če si ogledamo pobliže vprašanje petroleja, potem nam bodo postale jasne razne — — — — — diplomatske akcije in — — — — — Svetovna proizvodnja nafte je znašala

leta 1914. 53 milijonov ton — 1925. 71 — 1930. 148 — 1935. 227 in 1938. 271 mil. ton. Porabljene pa je bilo nafte leta 1938. okrog 249,100.000 ton (1914. leta 37,400.000 ton). Od tega je prišlo na Veliko Britanijo 12,090.000 ton, Francijo 6,994.000 ton, Nemčijo 6,842.000 ton in na Italijo 2,835.000 ton.

V slučaju vojne bodo v enem letu potrebovale Anglija 33—36, Nemčija in Francija po 15 in Italija 7 do 8 milijonov ton tekočega goriva. V vojni bodo torej potrebovale navadene države skupno 70 do 75 milijonov ton tekočega goriva, kar je dvakrat toliko kot leta 1938., ali 25% celotne svetovne proizvodnje.

Ob takih številih se seveda vsiljuje vprašanje, če je sploh mogoče oskrbeti tolikšne količine nafte za navedene dežele. Ob današnjem stanju proizvodnje ne morejo zadovoljiti teh zahtev niti zaloge in ne izdelovanje sintetičnega (umetnega) bencina (to je seveda nekajkrat krajše kot pridobivanje bencina iz nafte). V slučaju vojne bo seveda tudi prevoz iz USA (tam potrebujejo že sedaj letno 150 milijonov ton nafte, v vojni pa bi se

ta uporaba nedvomno podvojila) skoraj nemogoč.

Edina dežela, ki bo imela v slučaju vojne dovolj nafte na lastnem področju, to je Rusija s svojimi starimi in novimi petrolejskimi polji. Tamkajšnja proizvodnja je znašala leta 1938. 29,500.000 ton, uporaba pa 22,200.000 ton. V slučaju potrebe bodo lahko proizvodnjo znatno dvignili in pričevali gorivo za lastno obrambo!

Po tem pregledu lahko ugotovimo sledeče: Dovolj petroleja imata doma samo USA in Rusija. Brez nafte, brez tekočega goriva pa ni pogonskega sredstva za motorje vseh vrst. In kdo bo šel v vojno brez motorjev? Nihče! Vsaj trenutno ne. V takšno avanturo bi lahko nagnale to ali ono deželo le izjemne razmere, ki bi jo prisilile postaviti vse na kocko. —

Dotlej pa lahko mirno čakamo in opazujemo borbo za nafto, ki se bije v obliki do zob oboroženega miru. **Er.**

Svobodno mesto Gdansk 7 dni po svetu

Z največjo napetostjo spremljamo danes vsi usodo mesta Danziga, ali kakor mu Poljaki pravijo, Gdansk. Mesto, katerega bi radi dobili Nemci, leži ob izlivu Visle v Baltičko morje. Ima 300.000 prebivalcev, skoraj izključno Nemcev. Poljaki tvorijo le nezatno manjšino. Na vzhodu od Gdanska se nahaja nemška Vzhodna Pruska, na zapadu od Gdanska pa Pomorjansko (poljsko Pomorze, nemško Pommern). Nekateri so po vojni začeli smatrati Pomorjansko za koridor, vendar je to napačno. Ta del Poljske je najbolj poljski kraj.

V nemški Vzhodni Prusiji živi ena tretjina Poljakov in dve tretjini Nemcev. — Vzhodna Prusija pripada Nemčiji šele od leta 1870. Nekdaj je tam prebivalo litvansko pleme Prusov, pozneje so se semkaj priselili redovniki nemškega križarskega reda (križarji), podjarmili to pleme in ga pokristjanili. V to pokrajino so prišli tudi nemški kolonisti ter so se pomešali z ostanki starih Prusov.

Ko se je protestantizem začel v Nemčiji vse bolj širiti, so tudi križarji prešli v protestantsko vero, postali knezi, baroni itd. Za časa treh delitev Poljske, so izkoristili ti knezi priliko ter se proglasili za kralje in postali neodvisni. Posebno po napoleonskih vojnah so pruski kralji vse bolj razširili svojo kraljevino. Šele 1870.

* **Princ Pavle** se je v Napolju udeležil velike italijanske parade vojne mornarice.

* **Umrljivost otrok je v Jugoslaviji zelo velika.** Po uradni statistiki umre na leto do 110 tisoč otrok v starosti izpod 10 let, od teh nič manj kot 75 tisoč dojenčkov. Povprečno umre vsako šesto živo rojeno dete že v prvem letu starosti, vsak četrty otrok pa do desetega leta. Socialni dvig prebivalstva je najboljšo sredstvo, da se omeji umrljivost otrok.

* **Modernizacija državne ceste Maribor — Celje — Ljubljana** se bo začela letos. Za 20. junija je v Beogradu razpisana prva licitacija za zgradbo modernega cestišča v prvem odseku ceste med Mariborom in Framom. Dolžina tega odseka znaša 11,5 kilometrov. Zamišljeno je cestišče iz betona s cementno površino ali pa iz betona z asfaltno površino. V prvem primeru so stroški preračunani na 14,4, v drugem pa na 12 milijonov dinarjev.

□ **Daladier** je imel govor pred parlamentom, v katerem je govoril o francoski odločnosti in o pripravljenosti Francije, da svoja jamstva raztegne tudi na druge države. Po komentarjih tiska se nanaša to mesto v Daladierovem govoru na druge države na Balkanu, ki so v težkem geopolitičnem položaju.

□ **V zadnjem času poročajo o okrepljeni medsebojni odnosov med Nemčijo in Italijo.** Po italijanskih tovarnah, v italijanski armadi in sploh po Italiji je sedaj zelo veliko nemških strokovnjakov. Nemški generali (celo sam von Brauchitsch) obiskujejo Italijo in Libijo.

□ **Ves narodni dohodek,** kakor se imenujejo dohodki države, t. j. uprave in državljanov na svetu znaša po računih prškega profesorja dr. Stula 190 milijard funtov ali približno 50 bilijonov dinarjev. Največ dohodkov imajo Zedinjene države severnoameriške, namreč 33% omenjene vsote, potem Angleški imperij 16%, Rusija 8%, Nemčija 7%, Francija %, Kitajska 4%, Japonska 3%, Italija, Nizozemska in Španija pa po 2%.

leta, po zmagi nad Napoleonom III., se je Pruska zedinila z Nemčijo.

Pomorjansko pa je v narodnostnem pogledu čisto poljsko, vedno je pripadalo Poljski, le za časa zadnje delitve Poljske so ta del odtrgali od Poljske, a po svetovni vojni je bil ta del vrnjen Poljakom.

Mesto Gdansk deli ti dve pokrajini in zapira ustje reke Visle, ki od svojega izvira v Karpatih pa do izliva z vsemi svojimi pritoki pripada Poljski. Gdansk je od vedno bil poljsko mesto, čeprav prebivalstvo govori nemški. Koncem 18. stoletja, ko so Poljsko razdelili med tri sosedne države, se je Gdansk do zadnjega boril in ni hotel pod Prusijo. Po svetovni vojni so dali Gdansk Poljski, da bi imela po Visli izhod na morje. Pomorjansko pa je dobila ne radi kakega koridora, ampak zato, ker je to čisto poljska pokrajina.

Uradno vodi upravo mesta izvoljeni senat, Društvo naroda zastopa komisar in poleg tega komisar Poljske republike. V resnici pa je sedaj prebivalstvo Danziga nemško-nacionalistično ter je ta stranka zmagala tudi pri volitvah.

Poljaki (zlasti opozicijske stranke) vztrajajo na tem, da ostane mesto svobodno oziroma, da se Društvo narodov zamenja in da dobijo Poljaki to mesto pod svoj protektorat.

□ **Ugibanja o odstopu Litvinova** še niso prenehala. Vendar se sedaj vedno česče poudarja, da so vesti, da bi se z odstopom Litvinova menjala ruska zunanja politika, zlohотно izmišljene samo zato, da bi se motila angleško-ruska pogajanja, ki po nekaterih vesteh še vedno potekajo v ugodnem ozračju. Litvinov bo po vesteh nekaterih listov, prevzel veleposlaniško mesto v Washingtonu.

□ **Poljski zunanji minister polkovnik Beck** je v svojem odgovoru na Hitlerjeve zahteve poudaril, da je Poljska pripravljena na vsakršna pogajanja, da pa ne namerava odstopiti niti pedi svoje zemlje. Veliko razburjenja je vzbudilo tisto mesto, ko je omenil Beck, da je dobila Poljska od Nemčije ponudbo za razdelitev Sovjetske Rusije. Razne svetovne agencije poročajo, da je šlo za ponudbo maršala Göringa, po kateri bi Nemčija dobila sovjetsko Ukrajino, Poljaki pa tudi svoj delež. Poljska je to ponudbo zavrnila. Nemški tisk je nad to indiskretnostjo polkovnika Becka skrajno ogorčen in dokazuje, da je vse to sama laž, in je je tista ponudba vsebovala samo načrt za boj proti komunizmu na svetu.

□ **Na Kitajskem** se je po japonskih poročilih kitajska ofenziva na Kanton ustavila in so Kitajci utrpeli velike izgube. — Tako japonska poročila...

□ **Chamberlain** je imel pred konzervativnimi ženami pomemben govor, v katerem je med drugim poudaril, da bi vsak poizkus ogrožanja poljske neodvisnosti izzval svetovno vojno, ki bi se je tudi Velika Britanija udeležila. Omenil je svoj razgovor z Blumom in Blumovo prepričanje, da je največja nevarnost za vojno v dejstvu, da bi kdo morda dvomil nad odločnostjo Velike Britanije in Francije, pomagati svojim zaveznikom.

□ **Nemška zunanja trgovina** v prvem četrtletju je izkazala 27 milijonov pasiv (napram 3 milj. v preteklem letu).

□ **Iz Dublinu** poročajo, da so oblasti obdolžile irske teroriste zvez z neko srednjeevropsko velesilo.

7 dni po svetu

□ **Vojvoda Windsorski** je imel ob priiliki svojega obiska v Verdunu govor, ki so ga oddajale radiooddajne postaje tudi v Ameriko. Pozival je vse državnike, da se naj izogone vojni, ki bi pomenila ponovitev vseh strahot, ki jih je človeštvo preživelo med veliko vojno. Kot bivši vojak in kot potnik, ki je prepotoval mnogo sveta, lahko da zagotovilo, da noče noben narod vojne, niti Nemci, niti Angleži, niti Francozi, niti kateri koli drugi narod na svetu.

□ **Pomočnik ruskega zunanjega ministra Potjomkin** se je vrnil iz Ankare, preko Sofije, Bukarešte in Varšave v Moskvo. Povsod je imel razgovore z mero-dajnimi činitelji.

□ **Romunski zunanji minister Gafencu** odpotuje v juliju v Ankaru.

□ **Španija je po zgledu Nemčije in Italije** izstopila iz Zveze narodov.

□ **Zunanji ministri štirih nordijskih držav** so se sestali v Stokholmu in sklenili, da se ne nameravajo pridružiti nobeni skupini velesil in da nameravajo ostati za vsako ceno nevtralnimi.

□ **Voditelj francoskih socialnih demokratov Leon Blum** je odpotoval v London, kjer so ga svečano sprejeli. Sestal se je z voditeljem angleških laburistov Atleejem, s Churchillom in drugimi znanimi politiki.

□ **Šef litavskega generalnega štaba** se je v Varšavi sestal z maršalom Ridz Smiglyjem. To je prvič, ko sta se šela litavski in poljski vojaški predstavniki.

□ **Avstralski zunanji minister** je izjavil, da bi bila Avstralija v slučaju, da bi se Velika Britanija zapletla v vojno, na vsak način na strani Velike Britanije.

□ **Poljski sejm** je dal predsedniku poljske republike obširna polnomočja.

□ **Zastopniki tujcev v Franciji** so sklenili, da bi v slučaju vojne takoj osnovali tujsko legijo, ki bi se borila na strani Francije.

□ **Med Poljsko in Rusijo** bo prišlo zopet do normalnih medsebojnih odnosajev. Sovjetska vlada je že imenovala za Varšavo svojega veleposlanika.

□ **V Ecuadorju** so te dni zadušili revolucijo, ki jo je baje pripravljala nek polkovnik.

□ **5 milijonov funtov** znaša kredit, ki ga nudi Anglija Romuniji.

□ **Med Nemčijo in Italijo** je prišlo do vojaške politične zveze. Temu dejstvu pripisujeta italijanski in nemški tisk ogromen pomen. Angleški, francoski in drugi listi pa sodijo, da se je s to pogodbo samo uzakonilo stanje, ki je že leta obstojalo.

□ **V sporu med Poljsko in Nemčijo** radi Gdanska je sedaj že mnogo posredovalcev. Nemci bi radi videli, da bi posredovali Angleži, po možnosti na isti način, kakor v Monakovem. Drugi posrednik je papež, ki skuša vplivati pomirjevalno na obe strani. Vendar je videti, da brezuspešno, ker Nemci smatrajo brezpogojno sprejetje kot pogoj nadaljnjih razgovorov. Ta mirovna akcija sv. stolice je prva v zadnjih letih. Pri reševanju češkega vprašanja se je sv. Oče omejil samo na molitev za mir.

□ **Med Romunijo in Rusijo** je prišlo do daljnosežnega sporazuma, po katerem se Rusija odpoveduje Besarabiji, Romunija pa je pripravljena vstopiti v črnomorsko zvezo.

Slovenska univerza – naprej ali nazaj?

Ob politični negotovosti, ki se vleče že precejšen čas, je stopilo za javnost v ozadje vprašanje slovenske univerze. Silen polet borbe za to ustanovo, ki ga je sprožila naša akademska mladina, se je omenjeni vznemirjenosti, delno pa v tihih naših razcepjenosti, ki jo pri nas terja kot nujnost strankarska zagrizenost same sebe občudujočih politikov, nezmožnih presoditi potrebe slovenske skupnosti.

Kljub temu pa mora ostati za našo javnost vedno živo vprašanje naše najvišje znanstvene ustanove, ki nam mora biti Slovincem svetišče in ponos.

V čem je problem slovenske univerze? Odgovor je kratak: Naše vseučilišče se ne more razvijati zato, ker mu primanjkuje sredstev.

Zgornji trditvi se ni čuditi. Če pogle-

damo, kako so delili v zadnjih 12 letih kredite jugoslovanskim univerzam, potem vidimo tole:

	1926—1938	1937—1938
Ljubljana	128 milij. din	11,2 milij. din
Zagreb	375 „	27,4 „
Beograd	441 „	37,2 „

Slika je zgovorna. Tako je razumljivo, da imamo danes, t. j. po dvajsetih letih kulturne svobode v novi državi, še vedno nepopolno medicinsko fakulteto! Jasno pa je tudi, zakaj so ostale fakultete v nemožnih prostorih, zakaj nam primanjkuje profesorjev in zakaj ne dobimo še novih fakultet.

Popolnoma nemogoče je, da bi v takšnih razmerah naša univerza napredovala tako, da bi bila vedno na sodobnim razmeram odgovarjajoči znanstveni rav-

ni. Če pa bomo hoteli, da bo šla pot naprej, potem bomo morali z vsemi silami poskrbeti, da dobi slovensko vseučilišče večja sredstva na razpolago. Če se nas namreč v polni meri upošteva pri javnih dajatvah, ko moramo dati v skupno blagajno 16 odstotkov, čeprav nas je Slovencev le 8 odstotkov, zakaj ne bi bili potem enakovredni člani jugoslovanske zajednice tudi pri delitvi dobrin? O tem danes ne more biti govora, saj je že ta značilni primer dovolj zgovoren: Za izredne izdatke (investicije odn. plačilo anuitet z ainvestirano) v času 1935—1938 je šlo za beograjsko vseučilišče 18 milijonov dinarjev, za ljubljansko 2,8 mil. din in za zagrebško 1,9 mil. dinarjev.

Po teh ugotovitvah je pač popolnoma jasno, kje je treba zgrabiti in temeljito rešiti vprašanje slovenske univerze.

Er.

„Ne pišite toliko o kriminalu!“

Tako govore ljudje, ki vidijo vso nezgodnost in neokusnost poročil o kriminalu v našem tisku. Umor, uboj, rop, vlom... Vsaka tatvinica pride v liste, vsaka zlomljena roka. Ali je tako poročanje plodno, ali ima smisel? Če bi videl v ljudeh več slabega kakor dobrega in ne poznal vzrokov takega pisanja, bi rekel, da hoče tako poročanje ljudi namenoma poneumljati, obračati njih pozornost na kroniko nesreč in kriminala in jih namenoma odvracati od perečih socialnih in prosvetnih vprašanj.

Kdor pozna težke pogoje in razmere, v katerih je treba pisati, bo sodil drugače. Za pestro, sodobno, človeka v 20. stoletju vredno pisanje je potrebno pestro, sodobno in demokratično javno življenje. Kajti pisanje mora zajemati snov iz javnega življenja, to mu mora dajati smer, aktualnost, živahnost. Kjer pa takega javnega življenja ni ali se bori za vsako najmanjšo manifestacijo svojega bednega obstoja, tam je tudi tisk boren. Treba je poznati ozkosrčnost našega javnega življenja, v katerem se mora težko boriti do izraza vsak kritičen pogled na svet in ki ne dovoljuje svobodne javne tribune. Podoba vsega tega so bele lise med tekstom in stolpci kriminala in nesreč...

zagrebški.

Podoba časa

Pred bufetom stoji okrog šest let star deček v kratkih irhastih hlačah in sukniču z zelenimi našivi. Prav moško stoji, saj ima prepašano sabljo.

- »Čigav si, dečko?« ga vprašam.
- »Od mama.« odgovori. Vidim, da ne zna slovensko in pričenem v nemškem jeziku.
- »Kako ti je pa ime?«
- »Edgar.«
- »Lepo ime, Edgar! In lepo sabljo imaš.«
- »Doma imam puško tudi.«
- »Puško tudi? Kaj pa boš, ko boš velik?«
- »Vojak bom.«

Edgar je zgovoren. Pove, kakšen in čigav vojak bo. Vse mu je povedala mamica. Slaven, pogumen, lep vojak bo Edgar.

Samo tega mu ni povedala mamica, da bo morda Edgar tudi — neznan vojak. —ski.

Še o slovenskem učitelju

Na zadnji uvodnik smo dobili tudi to pismo, ki ga radi priobčujemo, da se tudi o teh vprašanih sproži debata. (Opomba urednika).

Gospod urednik! V 18. številki »Edinosti« ste objavili članek »Slovenski učitelje«, v katerem opisujete zasluge slovenskega učiteljstva za porast kulturnih in socialnih prilik na našem podeželju, odkar se je večina slovenskega učiteljstva pričela zavoditi, da samo delo v šoli ne more zadostiti potrebam našega naroda, ampak da je tudi v izvenškem delu potrebno zasledovati cilj našega ljudstva ter jim pomagati do življenja. Prav je, da kritizirate mučno razmerje med slovenskim učiteljem in raznimi režimi, ki so se pri nas v pičlih dvajsetih letih svobode menjali kakor gobe po dežju ter pribijate resnico, kako so razni režimi bili vedno maščevalni napram tistemu delu slovenskega učiteljstva, ki ni trobilo v njih politični rog. Režimi, ki so se pri nas istovetili s pojmom »država« in katere je moral slovenski učitelj slepo ubogati, ali pa biti pripravljen, da bo lepega dne suspendiran, so storili slovenskemu učiteljstvu že toliko zla, da bi samo golo opisovanje krivic, ki so se prizadejale slovenskemu učiteljstvu, bilo zadostno gradivo za debelo knjigo, kakršne Slovenci še nimamo niti v domači niti v prevodni književnosti... Tistemu delu slovenskega učiteljstva, ki je ohranilo v najtežjih časih ravno hrbenico, je bilo trpljenje menda vselej edino plačilo, ki ga je prejemale za svoje mučeniško poslanstvo.

Res pa je tudi, da bi si razni režimi ne mogli lastiti vse moči nad preganjanimi učitelji, če bi bila učiteljska organizacija enotna in če bi med učiteljstvom samim vladalo zares tovariško razmerje, ne oziraje se na politično prepričanje in svetovni nazor posameznikov, ki sta često povod, da je učiteljstvo med seboj sprto in da si posamezniki, ki so dovolj elastični, pribore pravice, pogosto na račun drugih, dočim so ostali, ki nočejo klečeplaziti okoli mogočnikov in vaških tribunov, ne samo prezrti, ampak tudi preganjeni.

Slovensko učiteljstvo je organizirano, vsaj večina. Učitelji imajo kar dve or-

ganizaciji. Imen navajati menda ni potrebno. Ena trdi, da je »stanovska organizacija«, kakšna je druga, to pa vedo samo tisti učitelji, ki so njeni člani. Ali pa je mogoče, da so mnogi učitelji člani i prve i druge organizacije? Je mogoče! In če trdi prva organizacija, da je stanovska in da se bori za stanovske pravice slovenskega učiteljstva, potem je gotovo napačno, če ta organizacija tolerira tudi tiste učitelje, ki so člani druge organizacije. Ali ni tu problem vseh notranjih nasprotij slovenskega učiteljstva? Ali je pravilno, da stanovska organizacija dopušča nekemu delu svojega članstva, da ima tako rekoč vedno dve železi v ognju? Na ta način se menda ne vzgaja krepost in značajnost v vrstah slovenskega učiteljstva, če učiteljstvo samo trpi med seboj »dvoživke«. — Toliko mimogrede o organizaciji slovenskega učiteljstva. Kajti več ko gotovo je, da bi enotna in v svojih stremiljenih načelna organizacija lahko marsikaj storila za preganjanje učitelje, če bi se tu dosegla reorganizacija. Dokler pa bo slovensko učiteljstvo slepo za takšne pojave, dotlej tudi ne more pričakovati, da bo v vsakem slučaju zaščiten; dokler bo organizacijsko razdvojeno, dotlej je zaman vsaka borba za doseg pravic učiteljskega stanu.

Danes se mnogo piše o onem delu slovenskega učiteljstva, ki je v obmejnih in narodno mešanih krajih. Res je, kakor trdite, da se na žalost še najdejo med nami ljudje, ki kritizirajo to delo slovenskega učiteljstva in si upajo trdit, da učiteljstvo ni storilo svoje dolžnosti. Ali pa so storili do teh učiteljev svojo dolžnost tisti režimi, ki so na take eksponirane kraje pošiljali preganjanje učiteljstvo, tega nihče ne vpraša. Sreča v nesreči je bila, da je bilo preganjano vedno le značajno in krepostno slovensko učiteljstvo, da so narodno mešani kraji dobili učitelje, ki so tudi v poslabšanih razmerah vedno storili dolžnost do ljudstva. V spominu mi je način plačevanja službenih prejemkov, ki so jih bili deležni v prvih poveljnih letih tisti učitelji, ki so službovali v obmejnih in narodno mešanih krajih in v Prekmurju. Prejemali so k redni plači še posebno nagrado. Pozneje, ko se je ta nagrada uki-

nila, so bili v takšne kraje poslani učitelji, ki niso bili dovolj elastični režimu, ki je bil slučajno na oblasti.

Marsikaj bi se dalo še pisati o zavojenih razmerah, ki so grenile življenje značajnim slovenskim učiteljem. Čas, v katerem živimo, je pač takšen, da ljudje, ki mislijo s svojimi možgani in odkrito izpovedujejo svoje prepričanje, niso zaželeni, ampak da »dobro vozijo« samo tisti, ki se znajo prilagoditi danes tem, jutri onim prilikam... Vem za učitelja, ki ga je režim gmotno ubil in ga odstranil iz službe, ker je obstajala samo sumnja, da je storil malenkosten pregrešek. In to samo zato, ker ni bil pristaš režima. Vem tudi za učitelja, ki je bil pristaš režima, pa ki je v šoli otrokom razlagal stvari, zaradi katerih bi se moral citirati pred sodišče ter se tamkaj zagovarjati po zakonu o zaščiti države. On ni bil odstranjen iz službe... Kdaj se je to zgodilo, ni važno. Važno pa je tole: ko je prvi učitelj prišel k predsedniku organizacije, katere član je bil, in zahteval, da ga organizacija vzame v zaščito, je ljubeznivi predsednik dejal: »Dragi tovariš, ničesar ne more organizacija storiti zate, ker imamo v tvojem slučaju zavezane roke...« — Učitelj je iz organizacije izstopil.

Borba slovenskega učiteljstva za doseg pravic svojega stanu in za zaščito vsakega posameznika bo uspešna samo tedaj, kadar bo slovensko učiteljstvo močno povezano med seboj in kadar bo enotno nastopalo, boreč se za vsakega svojega člana, pa četudi bi pri tem moralo izvajati konsekvence do skrajnih meja. Takšno organizacijo pa imajo danes menda samo učitelji v Franciji. Kadar bo dosežen ta cilj, takrat bo tudi delo slovenskega učiteljstva lahko beležilo še vse večje uspehe, kakor jih zaznamuje danes.

Lojze Zupanc.

Cesa naš kmet ne razume?

Danes, ko odhajajo naši prekmurški delavci na delo v tujino, se naš kmet često sprašuje — zakaj? Ali ni pri nas dovolj dela? Vinogradi so potrebni obnove, polja in sadovnjaki so zanemarjeni, ceste razdrapane itd. Ali niso ti delavci doma krvavo potrebni? Doma, v domovini ni kruha, je odgovor na tako vprašanje. Ni kruha? Ali raste kruh samo pri naših sosedi? Ali niso ravno te dežele, ki zaposljujejo naše delavce, odvisne od našega žita? Ali nima on dovolj jela in pijače, ki ne more niti vnovčiti, in to radi tega, ker ni »konsumentov«. Naš delavec ne potrebuje deviz za letovanje v tujih letoviščih, niti avtomobilov iz tujine, katere mu pa itak tujina ne nudi. Naši delavci so potrebni in kruha in skromnih oblek. Naši lepi domovini ne primanjkuje surovin za domače delo. Celo kamenja, cementa in železa je v izobilju.

Ogrinc Konrad.

Pravkar je izšla knjiga »The Selkies« (Tjulenj), lektorice angleškega jezika na ljudski univerzi, ge F. S. C o p e l a n d o v e. Podnaslov knjige je The Phantasies of Narth — Fantazija severa. Avtorica je v poetični obliki obdelala folkloro severnih otokov Skotske, svoje ožje domovine. Lid.

Ali propada slovenska vas?

JOŽE KERENČIČ

Govoriti mi je o življenjskih pogojih slovenskega kmečkega ljudstva, ki šteje 60 odstotkov vsega prebivalstva na Slovenskem.

Pojavi, da kmečka mladina teži v druge poklice, stran od zemlje, da si vedno težje ustvarja družino, da se starostna doba, ko se vaška mladina ženi, nagiba bolj in bolj proti 30 in več letom, pojavi, da je na vasi vedno več vseh vrst zločinov, da je ljudstvo na pol razdivjano, tarnajoče nad svojim življenjem, pojavi, da vedno težje zmore za najnujnejše potrebe, po drugi strani pa stremi, da bi se čim udobneje oblačilo, ti in še mnogi drugi pojavi pričajo o razrvanosti razmer na vasi.

Razrvanost razmer na vasi je postala posebno občutna z nastopom zadnje krize, ko je postalo akutno vprašanje kmečke zadolžitve in s tem v zvezi cela vrsta drugih problemov.

Naziranja o vaški idili so se močno omajala. Časopisje, revije in knjige ter razne ankete, vse to je sprožilo cel niz več ali manj resnega, boli ali mani dobrohotnega razglabljanja o razmerah v slovenski vasi.

Da so razmere nezdrave, nihče resno ne dvomi, saj so tako očiti in jasni znaki te nezdravosti. Različna so naziranja

o tem, v čem je bistvo tega pojava, kje tiče vzroki in podobno.

Čitali smo lahko naziranja, kakor: da je ljudstvo nehalo ljubiti svojo zemljo, da hoče v druge, gosposke poklice, da vse da le na modo, se nosi bolj in bolj po mestno, da se je navzelo novodobnega duha nezadovoljnosti, sploh, da je med ljudstvo začela občutno prodirati mestna civilizacija s svojo, bistvu kmečkega ljudstva tujo nošo, navadami in oblikami življenja ter ruši stare običaje, navade, način življenja, zavest srečnega posestnika, ki je bil predan v tradicije, ko je bil brez suženjske zavesti, da gara za druge in je v kmečki družini vladala idealna delevit dela itd. Torej vzroki nezdravih razmer na vasi so v tako zvanem novodobnem duhu časa, ki je razrušil stare lastnosti, stari način vrednotenja in vpeljal mestno civilizacijo. Razmere bodo na vasi ozdravljene, ako se vrne kmečko ljudstvo na ona pota, ki so jih hodili očetje in pradedi. Mnogi med omni, ki vidijo tu vir vsega zla, kaj radi postavljajo mesto in vas na dva nasprotna si pola, kakor dva sovražnika, med katerima je globok prepad v vsem.

Vprašanje je, ali je res tu bistvo in vsa vsebina problemov, ki razjedajo dandanes slovensko vas. Prepričan sem, da ne!

Bistvo je mnogo globlje, problemi so mnogo zapletenejši in niso nastali v neposredni sedanosti, temveč koreninijo globlje v predpretekli dobi.

Beg od zemlje ni najnovejši pojav na Slovenskem. Njega začetki so v dobi, ko so se zrahljale sponje fevdalizma in je ljudstvo smelo zapustiti svojega fevdnega gospodarja. V 70. letih prejšnjega stoletja so desetisoči kmečkega ljudstva pri nas zapustili vasi, pobegnili so od zemlje v mlado industrijo, ki se je začela razvijati na zgornjem Štajerskem, odšli so na Westfalsko in v Ameriko ter drugim za kruhom. Ni res, da ni bila tedaj med našim ljudstvom še močna tradicija in z njo močna ljubezen do rodne grude. Vzroki, da so odhajali od kmečkega doma, so bili v tem, ker se z zemljo niso mogli preživljati, ni jih v zadostni meri redila. Znana je huda agrarna kriza, ki je nastopila v tisti dobi, ko je propadlo ogromno število prezadoženih kmečkih domov in je nastanek ter razvoj za drug le v manjši meri koristil kmečkemu ljudstvu in to v glavnem le večjim kmetijam, dočim so male kmetije propadale kljub kmečki samoobrambi s pomočjo zadruge. Da tudi takrat slovenska vas ni imela enotne strukture ter je ljudstvo živelo v skrajno tesnih razmerah, pričajo dovolj zgovorno J. E. Kreka »Črne bukve kmečkega stanu«, nastale v tisti dobi, in na statistika o zemljiškem lastništvu iz leta 1902., iz katere je razvidno, da je takrat živelo na Slovenskem 19 tisoč

kmečkih družin, ki so bile brez lastne zemlje. Lastnega kuriva in gozda, ki je meril takrat vsaj toliko površino, kakor danes ni imelo več kakor tretjina (točno 37,4%) kmečkega ljudstva, istočasno pa je imelo nekaj čez petsto (567) veleposestnikov več zemlje, kakor približno sto tisoč kmečkih družin, to je skoraj tri četrtine vsega kmečkega ljudstva, a isti veleposestniki so imeli kar eno tretjino vsega gozda.

Ob vsem tem je jasno, kje je bil glavni vzrok begu od zemlje. Fevdalna veleposest od tedaj in tudi do danes ni razpadla, omejila se je nekoliko, zaživela je napol po novih oblikah liberalizma, odnosno kapitalizma, tako, da na vasi vladajo še vedno na pol fevdalni odnosi. Prehod od fevdalizma v liberalizem se pri nas in kakor sploh v srednji Evropi, ni izvršil v taki ostrini kot n. pr. v zapadni Evropi. Fevdalna gospoda in meščanstvo nista nikoli prešla v oster in odločen konflikt, kjer bi se fevdalizem zrušil, temveč si je oboja gospoda razdelila interesne sfere, zakaj revolucionarna doba 1848 leta je nastopila pri nas sorazmerno jako pozno, in je bilo za fevdalno kakor meščansko gospodo revolucionarno gibanje pogubno, ker se je ljudstvo že močno dramilo.

Položaj slovenskega kmečkega ljudstva na prehodu v 20. stoletje je bil skrajno neugoden. Možje in mladina so se v veliki množini izseljevali, šil so za kruhom, da rešijo zadolžene domačije popolnega pro-

Gospodarstvo

Bodočnost poljedelstva

Če bi danes prišel kdo na vas in začel kmetom govoriti, naj si pomagajo na ta način, da združijo svoja posestva v kolektiv in začno skupno na zadružni način obdelovati polja, ne bi nihče teh besed jemal za resno in nihče ne bi verjel, da se je na ta način mogoče zboljšati položaj. Če bi se tak kolektiv kje napravil, bi v današnjih razmerah skoro gotovo propadel. Vendar pa na drugi strani slišimo o velikih uspehih, ki jih je kolektivizacija prinesla kmetom.

Kako se da to razlagati? V tem slučaju imajo oboji prav: oni, ki se sklicujejo na uspehe kolektivizacije drugod in oni, ki govorijo, da je kolektivizacija pri nas nemogoča in škodljiva. To je odvisno samo od gošpodsarskega sistema, ki vlada tu ali tam.

Vzemimo podoben primer. Danes se veliko govori o načrtnem gospodarstvu, o ruskih petletkah, nemški štiriletki in podobno. Ne more se govoriti o prednosti ali pa škodljivosti gospodarstva kot takega brez ozira na to, v kakšnem gospodarskem sistemu se izvaja. Podobno je tudi s kolektivizacijo, oziroma z uvedbo veleobraza v kmetijstvo. Lahko je to koristno za kmeta, lahko je pa tudi škodljivo. Odvisno je samo od tega, ali ima delovno ljudstvo oblast ali je nima.

Čisto gotovo je, da se z uvedbo veleobraza (kolektiva) v kmetijstvo in z združnim (strojnim) obdelovanjem zemlje in predelovanjem pridelkov zelo poveča pridelovanje in poveča plodnost kmetijstva. Srečni so ljudje tam, kjer se lahko okoristijo s tem. Vedeti pa moramo, da stoji pri nas vedno vsega tega na poti tisoč ovir, ki našemu kmetu čisto onemogočajo, da bi si s tem pomagal.

Ne smemo pozabiti, da to precej stane. Če bi hotela danes neka vas ali skupina vasi vpeljati kolektivno obdelovanje zemlje in pridelovanje pridelkov na združni podlagi z vsemi modernimi stroji in drugimi pripomočki, bi morala vložiti v to toliko denarja kot so vredna vsa njena posestva. Kje pa ima naš kmet danes denar? Saj mu davki in visoke cene tovarniških izdelkov čisto poberejo zadnji dinar iz žepa. Ali se naj zadoži, da mu

Gospodarska vzgoja našega naroda

Resnica je, da smo Slovenci društveno zelo razgibani in da imamo brez števila prosvetnih in sličnih društev, v katerih se dostikrat igramo »prosveto«. V naših malih mestih in trgih se vrše včasih nezasišane prosvetne akcije in celo v globokem podeželju se vrše »boji« in »borbe« za »ideje« in prosvetna »načela«, a svetovno-nazorne razprave se obravnavajo marsikje celo z noži. Toliko je te »prosvete«, da dostikrat gleda slovenski človek iz nje kakor pšenična bilka iz ljulike, da ne navedemo kakšnega še bolj cikinastega primera. Ako pa tudi naša prosvetljenost vsemu temu delu odgovarja, pa je drugo vprašanje. Gotovo je, da prosveta ni sama sebi namen, temveč da zasledujemo z njo druge, višje, recimo gospodarske cilje. Oziroma vsaj morali bi jih takšne zasledovati. A kako pravi življenje? Življenje pravi čisto preprosto in resnično, da nimamo Slovenci bogvedi

potem banke poberejo še to kar ima?

Danes pač napreduje v kmetijstvu samo oni, ki ima sredstva in njegovo napredovanje gre navadno v škodo ostalim siromašnim kmetom, ki mu ne morejo konkurirati na trgu s svojimi slabimi pridelki. —

Pa recimo, da bi slovenski kmetje danes na nekak način le uspeli, da uvedejo združno obdelovanje zemlje in tako pocenijo proizvodnjo, povečajo plodnost poljedelstva, vendar je še zmeraj tu vprašanje, ali bi oni tudi sami uživali te povečane plodove svojega dela. Saj nimajo danes nobene oblasti v svojih rokah in nimajo vpliva na določanje davkov in cen. Ali jim ne bi v tem slučaju oni, ki imajo oblast, naložili še večje davke, še bolj poslabšali cene in tako pobrali vse plodove njihovega skupnega dela. Skupno obdelovanje zemlje bi v tem slučaju prineslo korist, pa ne kmečkemu ljudstvu, ampak njihovim izkoriščevalcem.

Temeljno in najvažnejše vprašanje, ki danes zanima vsakega kmeta, je v tem, kako se osvoboditi brezobzirnega izkoriščanja, ki danes dela iz kmeta samo delovno živino in ga spravlja na beraško palico.

Danes kmet zahteva, da se znižajo ali odpravijo preveliki davki, razne druge davjate, doklade, takse, oduške kartelske cene, monopoli in carine ali kakor se že imenujejo vsi ti načini izkoriščanja delovnega ljudstva. Kmečko ljudstvo danes zahteva popolno ogradno reformo, da postane vsa zemlja last tistega, ki jo obdeluje.

Kadar bo tudi delovno ljudstvo lahko samo odločalo, bo kmet pač lahko šel brez ovir po najbližji poti, ki ga bo peljala do blagostanja. Takrat si bo lahko po svoji volji izbral načine boljšega in naprednejšega gospodarstva na podlagi skupnih, združnih obil. Takrat bo imel za to na razpolago potrebna sredstva in se mu tudi ne bo treba bati, da mu bo kdo odzvel plodove njegovega dela. To, kar mu danes samo kaže pot iz mraka, bo takrat postalo stvarnost.

P. Klepec.

kakšne gospodarske vzgoje in da nas nabriše vsak »fičiric« že kar takole mimogrede s površne sladko besedo. Kaj pomaga, če stoji sredi fare še tako imeniten prosvetni ali sokolski dom, ko pa iz leta v leto zahajajo vanj sami šibki ljudje, ki s svojo šibkostjo, ki je večino tudi gospodarskega značaja, bogatijo druge, v prvi vrsti narodne odpadnike in slične individue. Kdo je skozi dvajset let redil narodne odpadnike, da so v eni najusodnejših ur začeli kazati roge kakor da smo mi, slovenski kmetje in delavci in drugi poklici, njihovi hlapčki? Jasnno, da slovenski preprosti človek, ki je, dasi neizmerno »prosveteljevan« in »vzgojevan« v teh pisanih društvih in družbah gospodarsko neizmerno slabo zaveden, da ne zna pomagati niti sebi, niti svojemu bratu. Ali ni značilno, da niti eno slovensko društvo nima v svojem »programu« gospodarske vzgoje svojega članstva?

na osnovi objavljenih podatkov.

Med približno 155 tisoči onih, ki imajo zemljo, ne oziraje se na to, ali jo sami obdelujejo, ali pa rabijo tujo delovno moč (vsa veleposestva in pa vsi oni zemljiški gospodarji, ki so drugih, bolj ali manj gosposkih poklicev), jih je tri četrtine takih, čigar zemlj. gosp. merijo manj kakor 10 ha, odnosno ena petina vseh nima več kakor po 1 ha. Na drugi strani pa vidimo, da je na Slovenskem 485 zemljiških lastnikov, ki imajo vsak po več kakor 100 ha. Zemljiška gospodarstva nad 100 ha v alpskem območju (in sem spada Slovenija) štejejo med veleposest.

Toda pogledimo, koliko zemlje imajo posamezne skupine. Samo nekaj primerov:

485 velikih posestev nad 100 ha ima toliko zemlje, kakor vsi skupaj z velikostjo do 5 ha, torej približno 89 tisoč družin. Dočim je v številu razmerje kakor 3:574, je razmerje v lastnini kakor 1:1. To razmerje je silno zgovorno. 3 promil ljudi imajo prav toliko zemlje kakor skoro 600 promilov, in imajo eno tretjino (30,6%) vsega gozda na Slovenskem, dočim 18 tisoč kmečkih družin sploh nima gozda niti za kurjavo in dočim približno 100 tisoč družin z velikostjo do 10 ha ima le petino vsega gozda.

To je samo površna statistična ilustracija, v podrobnosti se na tem mestu ne moremo spuščati, a že to je dovolj zgovorno, da prikaže, kako so v zemljiško-lastninskih odnosih na Slovenskem zelo

Šušmarstvo

Dva činitelja sta odločilno vplivala, da se je še bolj razširilo šušmarstvo pri nekaterih obrtnih na deželi:

1. Previsoko obdavčenje kmetskega t. j. malega obrtnika;

2. obrtni zakon iz leta 1931. Kmetski obrtnik je bil v sorazmerju z drugimi pridobitnimi stanovni preobčutno obremenjen z javnimi dajatvami, kar je končno tudi uvidela vrhovna državna finančna uprava, in je radi tega pred leti uvedla pavšalno obdavčenje malega obrtnika; toda tudi ta delna olajšava ni zadovoljila lastnikov rokodelskih obrtov.

Novi obrtni zakon iz leta 1931. pa je povečal pogoje za pridobitev obrtne pravice in tako odzvel marsikateremu rokodelskemu pomočniku pogum, da bi napravil mojstrski izpit; ker ve, da lahko tudi šušmari brez večjih zaprek.

Obrti, kjer je šušmarstvo najbolj razvito so: krojaška, čevljarška, sedlarska, šiviljska, kolarska, mizarska, sodarska itd. Tudi zidarska in tesarska dela se izvršujejo na deželi mnogokrat brez obrtne pravice. Ker pa je pridobitev koncesij za omenjeni dve obrti izredno težka in ker je na deželi prav malo tesarskih in zidarskih mojstrov, radi tega se n. pr. od kmeta ne more zahtevati, da bi naročil mojstra za vsako manjšo ali tudi srednje večje delo, ker to povzroča precejšnje povišanje stroškov opravila. Gmotni položaj ljudstva na deželi pa je dovolj znan in zahteva od vsakega gospodarja največjo štedljivost. Značaj šušmarstva v tesarski in zidarski obrti je radi tega nekoliko različen od splošnega šušmarstva.

Rokodelska obrt se vrši na deželi na tri načine:

1. na podlagi pravičnega oblastnega dovoljenja;

2. po obrtnih, ki so imeli obrtno pravico, po so jo vrnili upravnemu oblastvu, radi prevelikega obdavčenja in nejevolje nad šušmarji;

3. po šušmarjih, ki so najštevilnejši in ki se rekrutirajo iz brezposelnih rokodelskih pomočnikov ali pa tudi iz učencev, ki niti svoje učne dobe niso dovršili.

Razumljivo je, da s tem stanjem ne morejo biti zadovoljni pravi obrtniki, ki redno plačujejo davke. Nekateri izmed njih se poslužujejo pravice ovadbe, ki povzroča zasliševanja na občini, pri orožnikih in včasih tudi na okrajnem glavarstvu; nazonanjeni šušmarji so sicer kaznovani, toda »kazen« jih ne ovira, da ne bi dela nadaljevali.

1. Radi zelo razširjenega šušmarstva pa je tudi zelo oškodovana država, ki je pri krajsana na davkih; izrečne in izterjane kazni pa ne dosežejo vsote, ki bi bila zbrana, ako bi se našel način pravične rešitve gornjega vprašanja.

2. Ako bi hotela danes oblast uničiti šušmarstvo, bi morala uvesti kontrolne organe, ki bi imeli veliko opravila, končni njihov uspeh pa ne bi bil zadovoljiv.

3. Po vsem opisanem spoznamo, da vladajo pri nekaterih rokodelskih obrtnih skrajno nezdrave razmere, ki zahtevajo ureditve, katera je v interesu obrtništva in države.

Navajam dva predpogoja, da se šušmarstvo omeji ali celo odpravi:

Geslo »Svoji k svojim!« se uporablja včasih le na veseljah, — ob polnočni veselji uri — a kar tiče narodne zavesti, še včasih gospodarsko dobro situiran »Slove-

1. pravilno obdavčenje malega obrtnika;

2. omiljenje paragrafov zakona o rokodelskih obrtnih, ki se nanašajo na pridobitev obrtne pravice in zmanjšanje stroškov pridobitve (mojstrski izpit, obrtno združenje, upravno oblastvo!).

Prepričan sem, da bodo potem nastopile ugodnejše razmere za vse manjše obrtništvo in tudi za davčno oblast.

S tem pa bo tudi dana pravična podlaga, da se šušmarja prisili k vršenju rokodelske obrti le z oblastno dovoljeno obrtno pravico.

Na približno navedeni način naj bi se čimprej rešilo to vprašanje, ki danes povzroča mnogo dela upravnim oblastem, razburja obrtnike in še poslabšuje razmerje na deželi i z gospodarskega, socialnega in tudi moralnega ozira.

Krefc Vladimir

Laško pivo in boj za njegovo posest

Članek uglednega gospodarskega strokovnjaka, ravnatelja Andreja Zmavca, v zadnji »Edinosti« pod naslovom »Slovenski gostilničar in laško pivo« je povzročil med čitatelji »Edinosti« veliko pozornost. Vsa slovenska javnost že od novega leta sem budno zasleduje gigantsko borbo za posest našega dobrega, t. j. laškega piva, katerega smatra tudi slovenski človek v podeželju kot nekaj svojega, ki pa bi ga srčno rada zajela s široko zajemalko neka druga družba sebi v korist. Ob raznih velikih pismih smo začutili, kako je treba znati podirati neko našo, iz slovenskih žuljev nastalo podjetje, in menda ga ni Slovencev, ki ga ne bi vse skupaj opravičeno začudilo. Ampak takšno je pač življenje in tu smo imeli priliko zopet videti, da je težko slovenskemu podjetju ostati brez težav pri življenju, če ne najde opore v sebi. Ko je že ob pričetku obratovanja navadno še drugih nevesčnosti zadosti, se rada pridruži jo polena, kakršna je slovensko občinstvo imelo priliko gledati ob zadnji borbi in ob kateri si je pač vsakdo ustvaril svojo sodbo.

Čisto pravilno trdi Zmavc v svojem članku, da »obramba gostilničarske pivovarne d. d. v Laškem je naša narodna zadeva«. Če natančno premislimo, je malokatera industrija na slovenskih tleh naša narodna last in so slovenski gostilničarji, v kolikor so soudeleženi na razvoju slovenskega pivovarnarstva, pravcati slovenski gospodarski pionirji. In z njimi vsi drugi Slovenci, ki imajo gospodarske zmožnosti in so dali snujočemu se slovenskemu podjetju moralno oporo, ki pa bo vidna v bodoči sezoni predvsem tudi po tem, da bodo Slovenci, držec se narodno-obrambnege gesla »Svoji k svojim!« pili razen drugega tudi dobro laško pivo. Ne da bi nas kdo natočeval, da »delamo reklamo«, moramo poudariti, da le v celotni slogi Slovencev moremo gledati v našo boljše bodočnost, pa najsi gre ta sloga od čisto kulturnih potreb do zadnje kaplje slovenskega, s slovenskimi žrtvami ustvarjenega piva!

p.

nec« rad pokaže v družbi narodnega odpadnika ali odpadnico, da »zna« še kaj več ko hruške peči, t. j. njihov »jezik

a p.

pada s prisluženimi kronami, ali pa da se nikoli ne vrnejo. Tisoči se tudi res niso vrnili, širom sveta je raztresen naš življenj.

Tik pred svetovno vojno je bila slovenska vas v celoti prezadolžena. V 2, 3 letih bi nastopila huda agrarna kriza, zrušili bi se novi tisoči kmečkih domov. Vojna je prinesla kmetijam toliko olajšanja, ker je postala prehrana zelo draga, cene pridelkom so narasle silno v primeri s protivrednostjo denarja. Vse to je še stopnjevalo razvrednotenje valute koncem vojne in je omogočilo večini začolženega ljudstva, da se je razdolžilo. V ljudstvu pa je to dogajanje sprožilo mnogo spekulativnega mišljenja, tudi več samozavesti, odločnosti, da se raztrgajo zadnje sponne fevdalizma. Tako zvana agrarna reforma, katere zamisel je bila živa in odločna po načelih: »Zemljo tistim, ki jo obdelujejo«, ni bila izvedena. Pri onih, ki so jo objubljali, so bili v ospredju interesi, da se otrese slovenska družba tujca veleposestnika, interesi kmečkega ljudstva, ki je hotelo vso veleposestniško zemljo, niso bili upoštevani. Končni efekt te in take reforme je bil ničev. Kmečko ljudstvo ni prejelo skoraj ničesar, ali pa pod čisto neugodnimi pogoji, in veleposesti še vedno pripada mnogo zemlje, večina kmečkega ljudstva pa trpi na pomanjkanju iste. Da je vprašanje zemljiške lastnine silno pereče, je deloma razvidno iz uradne statistike iz leta 1931., objavljene letos. Naj navedemo le nekaj ugotovitev

ugodni pogoji za propadanje slovenske vasi.

To pa ni edino.

Ako zasledujemo notranje odnose v kmečkem gospodarstvu od polpretekle dobe dalje, vidimo značilne pojave. Prvič to, da je kmečko gospodarstvo z razvojem industrije in velike obrti postajalo vedno manj notranje zaključeno. Izdelovanje orodja, ki je potrebno pri obdelovanju zemlje je prešlo bolj in bolj iz rok vaškega obrtnika odnosno kmeta samega, v velike delavnice, v tovarne, enostavno zato, ker si vsak ni mogel več sam izdelati potrebnega in je dobil iz tovarne boljše in deloma cenejši izdelek. Za nakup je rabil denar. Podobno je bilo z izdelovanjem blaga za oblačilo. Ni se mu splačalo samemu izdelovati, ko je boljše mogel kupiti. Denar pa je rabil tudi za razne javne dajatve. Odkod dobiti denar? Prodati je moral svoje pridelke. Tako je kmečko ljudstvo moralo pridelovati razen za domače potrebe tudi za prodajo, za trg. S tehničnim napredkom vzporedno je rasla tudi povezanost kmečkega ljudstva s trgom, kamor je prodajal svoje pridelke in kjer je kupil, česar ni imel, a je rabil. Ta sozavisnost je postajala vedno večja.

Ako se ozremo na razmere v slovenski vasi s tega vidika v današnjem času razvoja, opazimo v kmečkem gospodarstvu dvoje težnje: na eni strani za notranjo zaključenostjo, ko hoče vsa živila, ki jih družina rabi za lastno prehrano, pride-

lati doma. Silno razdrobljene parcele njihov, sadovnjakov, travnikov, gozdov, ki obdajajo kmečke domove, vasi, so še bolj razdrobljene in zasejane z vsemi vrstami pridelkov, ne oziraje se na to, da za uspevanje mnogih kultur ta zemlja sploh ni prikladna. To je zato, ker naš kmet hoče vse vrste zemljiških pridelkov, ki jih rabi, pridelati doma.

Ta parcelna razdrobljenost in mnogovrstnost pridelkov ustvarja slovensko pokrajino tako slikovito in očem silno prijetno, toda malo je onih občudovalcev te lepote, ki občutijo, da je za vso to pestrostjo skrito akutno pereče vprašanje možnosti življenja, ki so dane našemu kmečkemu ljudstvu.

Vidimo torej težnje po čim večji zadostitvi potrebam kmečkega doma. Vzporedno s temi težnjami pa gredo težnje: čim več prodati. Je istočasno in v okviru istega gospodarstva. Oboje je v bistvenem nasprotju.

Dokler je bilo kmečko gospodarstvo bolj v sebi zaključeno in v kolikor ni bilo v taki meri vezano na prodajo pridelkov, ni bilo toliko zavisno od razmer izven svojega območja. Vprašanje, ali se to ali ono izplača pridelovati, ni bilo tako važno, ni razjedalo kmeta in se je lahko predal tradiciji, da je delal kakor njegov oče in ded. V tem je ledro patrijarhalnosti v kmečkem gospodarstvu, kmetove tradicije, predanosti v izročilo in vse to najde v oni dobi svoje opravičenosti. (Dalje sledi)

Dele
Privilegirane agrarne banke

Ta banka je bila ustanovljena v času, ko je začel pri nas centralizem brezobzirno paševati. Njena naloga je bila, rešiti kmeta dolgov in tkzv. zeleniških (oderuških) kreditov. Banka je bila ustanovljena kot privilegirana delniška družba, s kapitalom 689 milijonov dinarjev. Delež so vpisali: država (120 milijonov din), Državna hipotekarna banka (20), Poštna hranilnica (30), Narodna banka (20), drž. uradniki (60) in privatni delničarji — denarni zavodi, zadruga ter zasebniki (439 mil. din). Tako vidimo, da je bil zbran kapital za to banko iz cele Jugoslavije, kajti novi denarni zavod je bil ustanovljen za celotno področje naše države.

Zanimivo je pregledati, kako sta urejena vodstvo in uprava te banke. Po podatkih iz leta 1937. so bili med 15 upravnimi člani 3 Hrvati in 1 Slovenec. Predsednik banke je Srb, vsi vodilni uradniki pa so z njim v sorodstvu. V nadzornem odboru je med 7 člani 5 Srbov in 1 Hrvat. Srbi pa so tudi vsi direktorji, inspektorji ter vladni komisar. Dne 15. aprila 1937 je imela banka 353 uradnikov. Od teh je bilo 297 Srbov, 17 Rusov, 15 Hrvatov in 11 Slovencev.

Privilegirana agrarna banka je razdelila precej kreditov. Kako so bili ti krediti enakomerno razdeljeni po raznih pokrajinah nam najlepše prikazuje sledeča slika iz leta 1937.:

Slovenija	7,2	0,6
	milijonov din	%
Hrvatska Slavon. in Dalm.	146,8	12,2
Vojvodina s Sremom	387,4	32,2
Bosna in Hercegovina	131,5	11,0
Srbija in Crna gora	544,0	45,3
Skupaj	1217,0	100,0

Pesem centralizma je torej tudi tukaj prav močna. V čigavo škodo, o tem ni nobenega dvoma. Slovenci bi bili prokletno potrebnih kreditov, da bi vsaj v obmejnih krajih ne prehajala naša zemlja v tujo last.

Prodajna zadruga za poljske pridelke

V ponedeljek je bil ustanovni občni zbor Osrednje blagovne zadruge, ki naj skrbi za prodajo kmetijskih pridelkov, in prvi vrsti sadja in živine. Ta Osrednja blagovna zadruga bo v glavnem kupovala pridelke članov, ki ji pripadajo v eni ali drugi obliki, jih po možnosti uskladiščila, kolikor ji bo to mogoče, dokler se ne uredi zadeva z zadrugnim skladiščem, ki je tudi že projektirano. Zadruga bo pridelke prodala takrat, ko bo ugodna cena in tja, kjer se dosežejo boljši prodajni pogoji.

Ustanovni občni zbor Osrednje blagovne zadruge je sklicala banska uprava, ki so ga zastopali visoki uradniki njenega kmetijskega oddelka. Navzoč je bil tudi minister Snoj, ki je podrobno razložil pomen in cilj ete ustanove, ki naj izpolni občutno vrzel v našem združništvu. Navzoči so bili nadalje predstavniki Kmetijske zbornice, Kmetijske družbe, Gospodarske zveze, Zveze slovenskih zadrug itd. Dolej je, kakor smo izvedeli, pristopilo k novi ustanovi že 15 zadrug in organizacij, računajo pa, da jih bo kmalu veliko več. Za predsednika je bil izvoljen poslanec Špindler, v odboru je med drugimi tudi minister Snoj, ki je obljubil izposlovati primerno podporo vlade. Ustanovnemu občnemu zboru je pristostvoval tudi visok uradnik ministrstva za poljedelstvo. Kakor se čuje, bo zadruga najela primerno posojilo, baje tri milijone dinarjev, ki naj služijo kot obratna glavica.

Če bodo v vodstvu zadruge izkušeni za drugarji, ki bodo daleč od dnevne politike, lahko zadruga kmetom v vsakem pogledu mnogo koristi.

KULTURNE VESTI

»Ali propada slovenska vas?« je naslov predavanju, ki ga je imel slovenski pisatelj in publicist Jože Kerencič 2. maja 1938 v mariborski Ljudski univerzi. Kerencič je napisal o tem in o podobnih vprašanjih že več razprav, ki so vzbudile veliko pozornost. S tem, da objavljamo to predavanje, smo gotovo ugodili velikemu številu naših čitateljev, ki se zavedajo življenjskega pomena teh vprašanj za slovenski narod.

»Mamica moja je strašno bogata.« Prirediteljem materinskih proslav, ki popraščuje po skladbi gornjega naslova na Kuncičevo besedilo, sporoča podpisani tem potom (ker ne morem pisemno vsem odgovoriti), da mi je to delce že lansko leto docela pošlo, zato — žal — ne morem nikomur več z njim postreči. V Srečnišču ob Dravi, 10. maja 1939. Ant. Kosi.

Kulturna obzoria

Slovenski kmet in knjiga

Tisti stari pregovor: »Povej mi, kaj čitaš in povem ti, kdo si!« je že več ali manj izgubil na svojem prizvoku. Današnji človek čita rad vseprek, kar dobi v roke. Nikakor ni potrebno, da bi vedno čital samo knjige, ki propagirajo določen svetovni nazor. Dober čitatelj, ki misli s svojimi možgani, bo čital sem in tja tudi knjige, katere izdajajo ljudje, ki so s svojim mišljenjem v opreki z njegovo miselnostjo. Če je dovolj razsoden, bo sam izluščil jedro, ki ga knjiga vsebuje, se bo sam prikopal do resnice, ki je končni smoter vsake zares dobre knjige.

Glede izbire knjig se je v preteklosti in se še danes bojuje med slovenskim ljudstvom tih, prikrit boj. V ta boj so posegli ne samo založniki, ampak tudi ljudje, ki so bili poslani na naše podeželje izvrševati svoje poslanstvo. Tu mislim predvsem na vpliv cerkve in šole. Duhovščina in učiteljstvo sta čestokrat krepko posegla s svojimi nasveti ali odsveti v življenje slovenskega kmeta, boreč se za miselnost slovenkega podeželja, ki jo je v tihih zimskih večerih oblikovala slovenska knjiga. Nikakor ne mislim tu na tiste boje, ki so se, žal, često zaostriili celo na prižnicah, kadar je ta ali oni duhovnik v svoji dušebrižniški vnemi agresivno nastopal proti »kvarnim« vplivom časopisja in knjig, ki niso izšle v »katoških« tiskarnah... Pri splošnem napredku slovenskega naroda in v zvezi s porastom kulturnih prilik, se je tudi pri podobnih slučajih pričelo svitati slovenskemu kmetu, ko je spoznal, da so podobni posežki v njegovo miselnost bili le bolj propagandnega kakor kulturno-bojsega značaja.

Dobra knjiga se sama hvali! Če dobi naš podeželski človek v roke knjigo, katera opisuje dogodke, ki so zrcalo njegovega trpljenja in v kateri zasledi težnjo pisatelja, pomagati našemu malemu človeku, jo bo rad čital in se bo malo menil za vse sodbe, ki jih o tej knjigi izrekajo ljudje, ki so se s svojim gosposkim načinom življenja že davno odtujili zemlji in trpljenju, ki ga zahteva kultiviranje domače grude. Dobra knjiga je delovnemu človeku prijateljica in tolažnica; je posoda, do roba napolnjena čustev, ki se porajajo v duši trpečega človeštva. Lepa knjiga vrne človeku vero v življenje, če je že obupaval nad pravico tega sveta. Knjiga uči kmeta opazovati življenje od blizu, mu plemeniti čustva in mišljenje in ga pogosto tudi krepi v narodnostnem duhu. Po številu knjig se meri splošna kultura nekega naroda. Slovenski narod je vprav zaradi marljivosti slovenskega kmeta in njegovega zgodnjega prebujenja v tem pogledu na dostojni višini: v nemali meri je prav zasluga slovenskega kmeta, da je naša knjižna produkcija v poslednjih letih na zavidljivi višini.

Odvč bi bilo poudarjati pomen dobrih strokovnih knjig za gospodarsko izobrazbo našega kmeta. Tega dejstva se dobro zavedajo tudi naše ljudske knjižnice, ki poleg leposlovnih knjig izdajajo tudi knjige s praktično vrednostjo. Še mnogo bolj kot strokovni knjigi, spisani v lahkem, poljudnem tonu, pa gre hvala leposlovnim knjigi, ki preprostega čitatelja duhovno oblikuje ter izobražuje. Leto 1836. je važen mejnik v kulturi slovenskega naroda: odkar je pisatelj Janez Cigler podaril slovenskemu kmetu prvo ljudsko povest »Sreča v nesreči«, so se vsi slovenski pisatelji več ali manj prizadevali, da bi se s krepko ljudsko povestjo približali našemu kmetu. Zal je ljudska povest pri gotovih založnicah še danes premalo cenjena, dasi je po drugi strani resnica, da je v dobrih sto letih slovenski kmet oblikoval svojo miselnost večinoma ob čitanju ljudskih povesti. Dela Josipa Jurčiča, Janeza Trdine, Mencingerja in pa Frana Levstika so še danes duševna hrana širokim množicam naših malih ljudi, da ne omenjam tu še prizadevanja mlajših slovenskih pisateljev, ki so s svojimi socialnimi ljudskimi povestmi, zajetimi iz življenja Halož, Ptujskega polja in Slovenskih goric ter Prekmurja udarili pečat opljuvanemu in po krivici preganjanemu življenju sproletariziranega slovenskega kmečkega kolektiva ter ustvarili slovenskemu kmetu brevir življenja. Ne samo to, ob čitanju teh knjig se je ljudstvo pričelo zavedati svojih pravic, ki so jih v preteklosti (in jih ponekod še) nasilno gazili ljudje, ki z našim narodom niso nikoli imeli ničesar drugega skupnega, kakor da so ga pehali v podrejeno hlapčevstvo.

Takšne knjige so znanilke novega, lepšega časa, ki mora priti, zato jih ljudstvo čeni in rado čita.

Ivan Cankar je nekoč dejal: »Tisti obupani, v svojem obupu do blaznosti pogumni kmetje, ki so požigali gradove in se zoperstavliali cesarski vojski s kosa-

mi, cepci in vilami, tisti kmetje, ki so obešali valpte in gnali graščake pred plug, so bili nemanjši delavci na polju slovenske kulture kot Trubar in Dalmatin.«

Trubar in Dalmatin sta bila početnika slovenske književnosti, sta bila prva, ki

PREJELI SMO

Ljubljanski Zvon (št. 3-4)

Zadnja dvojna številka Ljubljanskega zvona prinaša tudi tokrat mnogo pesniškega gradiva. Na uvodnem mestu je Klopčičeva pesem o Kristofu Kolumbu Indije Koromandije z že neobičajno optimističnim koncem:

Hvalnice torej viharjem prepevajte
jadro jih naše veselo lovi.

Ne omedlevajte, morja preštečajte,
ker za devetim deveta dežela leži!

V današnje strahotno aktualnost sega Voduščkova pesem »Zračni napad«.

O Ledinovi h »Blaznih verzih« smo še pred nedavnim na tem mestu pisali, ko smo poročali o recitacijskem večeru v Mariboru. — Nekaj lepih ševčenkovi h pesmi je prevel ob pesnikovi stopetindvajsetletnici France Bezlaj, ki je prispeval tudi kratek informativen članek.

Prav tako je prevod tudi Brechtova »Nemška pesem« (prev. B. Rihrtšič).

Polna fine ironije je Rvavajeva pravljica »Slaniki«. — Juš Kozak je prispeval dva živa portreta, polna duhovitih refleksij: »Gledališka garderoba« in »V ateljeju« (Ob Jakopičevi sedemdesetletnici).

Daljši tekst, ki se bo še nadaljeval je Šiferjeva »Mladost na vasi«. O restavracijski cenzuri razpravlja France Kidrič. — Borko pa prispeva prevod Šaldove študije o Dostojevskem. — O Vebrovi knjigi »Nacionalizem in krščanstvo« razpravlja in polemizira F. Klemuc »Stvarni čut in nacionalizem«.

Tone Šifer se v svojem eseu »Ob Miheličevih slikah« poleg drugega dotakne tudi problema slovenske kulturne province. — B. Kreft je pričel menda bolj na široko zasnovano študijo o Miroslavu Krleži. Zanimive so vrstice, ki jih je posvetil Oton Berkovec odmevom preteklega leta v češki zemlji (»Naj-novejše češke pesniške zbirke«).

Dogodke v Slovaški komentira Kreftova razprava »Slovaške pisanice« — prva objektivna slika slovaškega vprašanja v slovenščini, ki vsekakor zasluži, da se posebno v današnjem času z njo seznanimo vsak politično količjak razgledan Slovenec. Ob koncu zvezka so razprave: Dobida o razstavi osnutkov za zgodovinske slike, Guličeva: »Ob razstavi Pol stoletja hrvatske umetnosti«, polemika med Pavšičem in Pahorjem: »Marginalije o kritiki in ocene o Kerencičevih Zemljiških odnosih, o Socialnih problemih slovenske vasi (Ilešič), o Kidričevi Zgodovini slovenskega slovstva (Ocvirk), o Kresalovem Studentu Stefanu (Pavšič), o IV. zv. Župančičevih del (Budal), o publikacijah Cankarjeve družbe (Pavšič in J. Kozak) ter nekaj drobiža.

Naša mladina

»Proglas« katoliških akademikov

Ko se je pred kratkim slovenska akademika mladina pod vtisom zmanjepolitičnih besnenj in notranjega razkrojevalnega dela renegatov in drugih zedinila v nadstrankarsko politično ravnanje, da v lepi slogi in vzgledni skupnosti zarezne uspešne brazde v narodno obrambno njivo našega naroda, je vsa Slovenija, posebno pa po vsej naši zemlji raztresena inteligenca, ki že leta in leta gleda pogrešno strankarsko razdiralno delo naših »central« in »voditeljev« ter zavajanje ljudstva že v nekako sovraštvo proti domovini, postala na zedinjevalno akcijo pozorna ter jo je z vsemi silami duha pozdravila. Marsikdo je izrekel veliko besedo o velepomembni zrelosti akademske mladine, ki je znala preko vseh ovir, razumevajoč velike in težke čase, v katerih tičimo in ki so za nas Slovence kot mal narodič še celo posebno težki, zediniti svoje težnje, da ugradimo vsestransko smisel za naše samobitno življenje ter se postavimo za vsak slučaj proti vsakemu zunanemu zlu budno na stražo. Dober vzgled iz Ljubljane je blagodejno odjeknil do vseh meja naše ožje domovine in povsod so se Slovenci jeli drug drugemu približevati, da v lepi

sta prižgala slovenskemu kmečkemu ljudstvu luč spoznanja. Ali ni v teh besedah katere je izrekel Ivan Cankar, izražen že tudi usodni pomen neločljive zveze med slovenskim kmetom in slovensko knjigo?

Dokler bo ta zveza trdna, dokler je ne bodo porušili ljudje, ki so svoje življenje posvetili duhovnemu zaslužjenju naše vasi, dotlej bo slovenski kmet živel na svoji zemlji, trpel za svoj obraz in s knjigo resnice in pravice v roki bil boj za lepše življenje, kakršno mu je odmerjeno danes.

L. Z.

Sodobnost (št. 5)

Majska številka »Sodobnosti« prinaša mnogo pomembnih prispevkov izpod peresa naših znanih kulturnih delavcev. Na uvodnem mestu je nad vse zanimiva razprava Adolfa Vogelnika »Usodnost gospodarskega razvoja povojne Nemčije«, ki nam na podlagi konkretnih dejstev predstavlja načela in gibal nemškega go spodarstva, ki jo bo vsak izmed nas bral z veliko pozornostjo, saj so pojmi o tem vprašanju danes posebno zmedeni. Igo Gruden objavlja »Pisma natakariče Pepce«, ciklus pesmi, ki so polne neke otožnosti. »O pogojih za napredek naše poljedelske proizvodnje« razpravlja naš znani gospodarski strokovnjak I. Bratko in kritično premotriva nekatere načrte za dvig poljedelske proizvodnje. »Tesnoba pomlad« je pesem Igo Grudna, ki posega v bridko sodobnost. Miško Kranjec nadaljuje svojo »Pot med blažene«. Ferdo Kozak pa objavlja pesem »Tovarišem iz strelskih jarkov«. Zelo zanimiva je tudi sodobna sociološka študija »Družba in narodnost«, ki jo je napisal Cene Logar. Študija se bo nadaljevala. Sodobni politični položaj v Evropi označujeta razpravi »Pol leta pozneje« (Albert Kos) in »Brez varnostnih temeljev« (Vlado Vodopivec). Kritike knjig Mohorjeve družbe (Milan Šega), Boršnikove inavguralne disertacije o Aškerčevi socialni miselnosti in socialni pesmi (K. Bučar), nekaj misli k Grebenčevi mapi »Moderno slovensko pohišstvo po narodnih motivih« (Marjan Mušič), polemika z Grafenauerjevimi »Mislimi o fašizmu« (Lev Modic) Glose k kritikam Cankarjevih »Hlapcev« (Drago Šega) in nekaj citatov iz novega Meyerjevega leksikona o objektivnih in subjektivnih kriterijih za določanje narodnosti zaključujejo številko. Priložena je reprodukcija Maksima Sedeja »Soba«.

Koncert slovenske preporodne pesmi v Mariboru

V soboto bodo nastopili v Mariboru ljubljanski akademiki s koncertom tistih pesmi, ob katerih so se ogrevali in navduševali že naši očetje in dedje. APZ, ki že dolgo let sistematično obdeluje slovensko narodno pa tudi umetno pesem, je s posrečenim izborom preporodnih pesmi, ki so nastale iz podobnega razpoloženja, kakor nas družijo danes, oživil nekaj lepih poglavlji naše tradicije.

Reklame APZ v Mariboru ne potrebuje več, saj ga Mariborčani že dobro poznajo in cenijo. V današnjih dneh so nam ljubljanski akademiki s slovensko pesmijo še prav posebno dragi gostje.

ŠIRITE „EDINOST“

Naša mladina

»Proglas« katoliških akademikov

Ko se je pred kratkim slovenska akademika mladina pod vtisom zmanjepolitičnih besnenj in notranjega razkrojevalnega dela renegatov in drugih zedinila v nadstrankarsko politično ravnanje, da v lepi slogi in vzgledni skupnosti zarezne uspešne brazde v narodno obrambno njivo našega naroda, je vsa Slovenija, posebno pa po vsej naši zemlji raztresena inteligenca, ki že leta in leta gleda pogrešno strankarsko razdiralno delo naših »central« in »voditeljev« ter zavajanje ljudstva že v nekako sovraštvo proti domovini, postala na zedinjevalno akcijo pozorna ter jo je z vsemi silami duha pozdravila. Marsikdo je izrekel veliko besedo o velepomembni zrelosti akademske mladine, ki je znala preko vseh ovir, razumevajoč velike in težke čase, v katerih tičimo in ki so za nas Slovence kot mal narodič še celo posebno težki, zediniti svoje težnje, da ugradimo vsestransko smisel za naše samobitno življenje ter se postavimo za vsak slučaj proti vsakemu zunanemu zlu budno na stražo. Dober vzgled iz Ljubljane je blagodejno odjeknil do vseh meja naše ožje domovine in povsod so se Slovenci jeli drug drugemu približevati, da v lepi

slogi utrdijo svojo voljo do svobode na svobodni zemlji in proti vsem in vsakomur manifestirajo za te svoje najvišje ideale. Spoznanje, da je vsa svetovno-nazorna svoboda i poedincu i skupinam mogoča le na svobodni zemlji, je povzročilo, da so se jeli združevati vsi ljudje dobre volje, spoznavši, pogledajoč preko meja, da le ni nikjer tako dobro in lepo kot doma in da se le tu peče na vse zadnje le najboljše in najsilajši kruh. Razen neizobraženih zasleplencev, ki so zašli v tuje vode po krivdi zagrizenega slovenskega strankarsko-političnega življenja, katero jih je popolnoma narodno demoraliziralo, so se pojavili v podeželju plačanci, ki so, kakor znano, začeli s prišepetavanjem kvariti in begati naše ljudstvo, posebno ob severni meji. V vseh ozirih torej je bilo potrebno, da združimo v prid naroda (in to zares dobesedno!) vse svoje sile. In seveda največji davek in najpožrtvovalnejši idealizem domu na oltar naj bi prispevala mladina. Da se je postavila vsemu gibanju na čelo akademska mladina, je bilo tem pomembnejše, če pomislimo, da stoji vse slovensko kulturno in prosvetno društveno življenje pod patronanco in v službi slovenskega strankarstva in da pri

nas za človeka ni važno, ali je dober človek in poštena duša, temveč: je li boljši agitator za velike in male slovenske »voditelje«. Da na terenu in v življenju slovenska duševna elita pretirga s to prakso, je bilo razveseljivo dejstvo za vsakega treznega Slovenca, ki se mu je naša stran karsko zagrizena preteklost v dno duše zastudila. Z veliko vero v našo prihodnost je vsakdo zastrel v bodočnost in ob lepi slogi vsega požrtvovalnega dela celotne slovenske mladine začel upati najboljše.

V to upravičeno pričakovanje in ko so se že jeli kazati vsepovsod ugodni sadovi novega pogleda v naše skupne naloge, je padla prejšnji teden izjava katoliških akademikov, da prekinjajo vsako akcijo z Narodnim blokom, ker: navedli so za svojo »odpoved pakta« neverjetno čudne razloge. Res je, da živimo v takšni dobi, ko je odpovedovanje paktov in pogodb v modi in nekoliko dni prej je n. pr. tudi neki mož, ki je priznalo velik prijatelj katolištva, s silno zgovornostjo neke pakte odpovedal. Zdi se, da je ta moda za-

jela že naše razmere — v čigav prid, ne bomo navajali. Človek, ki je prečital razloge katoliških akademikov, se je zares prijel za glavo in drugega ni mogel, kot pomilovalno nasmehnil se... in si misliti: slovenska »veličina« je razprta, to naše slovensko uboštvo, ki se mu gotov krog ljudi nikoli ne bo mogel odpovedati.

Nič ne del! Življenje bo prerasio to siromaštvo in ko bo naša zavedno-narodna mladina zavzela svoja mesta tudi na deželi, bo našemu ljudstvu zasijala lepša doba! Gotovo pa je, da bo naša zavedna mladina, ki se ji gnusi to večno strankarsko-politično malkontentstvo ter svetovno-nazorno dlakocepstvo, kakršnega že leta sem v veliko narodovo in svojo škodo uganja določil krog slovenske študirajoče mladine, vztrajala na svojem mestu tudi za najnovejše »odpovednike pakta«. Kdor ima v današnjih nesigurnih in težkih časih opravka le samo s seboj, ne-gujoče svojo svetovno-nazorno »občutljivost«, pač dokazuje, da ima le eno skrb: samega sebe! — Škoda! —din—

Beogradska akademska mladina

Beograd je največji center visokošolske mladine v Jugoslaviji, saj v njem študira okoli 16 tisoč akademikov. Toda moč beogradske mladine ni samo v njenem številu, temveč še mnogo bolj v njeni naprednosti in demokratičnosti, čemur pa se ni treba čuditi, kajti srbska mladina je bila vedno progresivna in revolucionarna. Da je beogradska visokošolska mladina napredna, se lepo vidi tudi po pisanju o njenem delovanju v stolpcih ljubljanskega »Slovenca«.

Velika večina beogradske akademske mladine je organizirana v mnogoštevilnih akademskih društvih. Toda čeprav se ločijo visokošolci po strankarskem in svetovno-nazorskem prepričanju v več skupin (zemljoradniki, demokrati, staro-radikali, marksisti) in čeprav je njihova strankarska zavest zelo izkristalizirana in močna, so vendar vsi med seboj trdno povezani v enotnem gibanju pod imenom »Zedinjena akademska mladina«. Pod tem imenom prirejajo visokošolci v okoliščini univerzitetne avtonomije razne akademije, predavanja itd. Sploh pri vseh akcijah nastopajo beogradski akademiki kot en mož, kajti vse družijo vzvišena ideja

svobode in demokracije.

V zadnjem času so se vrgli z vso verno na narodno-obrambno delo. Za to delo so pokazali mnogo več razumevanja kot pa ljubljanski akademiki, katerih velik del je celo v sedanjih resnih časih pokazal popolno nerazumevanje za narodne interese. Posebno veličastna je bila akademija, ki jo je beogradska akademska mladina priredila sredi aprila pod geslom »Branili bomo meje«, na katero so bili povabljeni tudi zastopniki drugih mladinskih društev in oblasti in kateri je prisostvovalo okoli deset tisoč mladincev.

Tudi hrvatska visokošolska mladina, ki študira v Beogradu, je enotno organizirana in podpira stremljenje svojega naroda v borbi za narodno in socialno pravico.

Slovenska akademska mladina iz Beograda pa živi čisto svojevrstno življenje. Vse kaže, da se tudi ona ne more osvoboditi dednega greha svojih staršev, kateri ne dopuščajo, da bi se zedinila. Do edinosti pa tudi ne pride toliko časa, dokler bodo nekateri mislili, da je lepa študentska več vredna kot pa lastna in lastnega naroda svoboda.

Mladi vstajamo

V zgodovini čitamo, pa tudi stari dedje pripovedujejo, da za časa njihove mladosti niso imeli v vasi nobene organizacije, malokdo je čital časopis, v šoli je poučeval le en sam učitelj, ki je poleg duhovnika bil v vasi nazvan, to so »gospod«.

Kmeti človek je bil tedaj potisnjen v ozadje, poleg osebne svobode ni imel niti narodne, ko je po uradih bilo slišati samo nemščino. Revolucionarno leto 1848. je rešilo kmeta tlačanstva, neko novo življenje je začel slovenski kmeti človek. To leto je dalo kmeti človeku veselja za svojo zemljo, ko mu ni bilo treba dati desetino od pridelka grajski gospodi. Staro življenje je bilo tako zlomljeno, gradovi, ki so bili bič sužnjosti dolgih stoletij kmeti človeku, so začeli razpadati. Koliko nedolžnih žrtev so uničile grajske ječe, koliko vednega strahu pred življenjem so preživeli naši predniki, čitamo v zgodovini naših vasi.

Mi mladi živimo v novem času. Naše vasi preplavljajo razni časopisi, knjige, tiskana beseda je znana slednjemu človeku. Polno je povsod različnih organizacij, vsak stan si kuje boljšo usodo. Polno je razprav in predgovorov v ustmenih govorih in tiskani besedi za kmeti človeka, da mu je treba pomagati pred gospodarskim zlomom. Vse povsod zbiranje denarnih prispevkov, za razna zborovanja in kongrese, dejanja, ki naj prinese kmeti človeku res novih časov — pa ni.

Mi mladi vse to opazujemo, in strah nas je pred bodočnostjo. Strah nas je zato, ker vemo, da ne bomo zmogli prenašati krivice v starosti, ki jih zdaj kot mladi tako močno preživljamo.

Organizirali smo se zato v svoji vasi, v ideji kmeti-mladinskega gibanja vsi

zavedni fantje in dekleta, da bomo svojo podedovano miselnost, biti kmet-tlačan, preosnovali v korajžne nove ljudi, ki naj zlomijo vsemu kmeti človeku življo ta večni strah, biti manj vreden kakor gospod.

Kmeti fant.

„Kmeti prosveta“

Delo, ki si ga je začrtala kulturno-prosvetna organizacija slovenskega podeželja. »Kmeti prosveta« lepo napreduje v tesnem sodelovanju z izobraženstvom, ki se je organizaciji pridružil v spoznanju, da je med narodom potrebno vršiti smotno izvedeno delo na vseh področjih javnega življenja in zanj tudi zainteresirati široke množice na vasi.

V zadnjem času sta bila ustanovljena pripravljajna odbora okrajnih organizacij za celjski in dravogrski okraj ter krajevna odbora pri Sv. Bolfenku pri Središču in Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah.

Vodstvo »Kmeti prosvete« hoče posvetiti posebno pažnjo obmejnim krajem, v katerih se že pripravljajo sestanki.

Zanimanje javnih delavcev za naše delo se veča in želimo samo, da se nam pridruži čim več agilnih javnih delavcev, od katerih precejšnje število se še danes nahaja izven vsake organizacije.

Danes je praktično delo še edini način, katerega narod hoče, ga pričakuje in ki naj mu lajša breme nejasne bodočnosti.

Kr. VI.

Narodni blok, ki so ga tvorili združeni slovenski akademiki, je razpadel. Del katoliških akademikov ga je zapustil. Ostali so v njem vsi demokrati, nacionalni in del katoliških študentov. Vest o razpadu je naredila v slovenski javnosti neprijeten vtis.

Za ženo in dom

Ne zanemarjajte kokošjega hleva

Včasih me dohitijo na izprehodu kakšna kmečka gospodinja. Pospešim korake in stopam z njo. Pogovor nanese na to in ono. Hodiva mimo kmetij, okoli katerih se pasejo kokoši. Pogovor preide na kokoši. Ob neki taki priliki mi prične pripovedovati neka gospodinja: »Vsak dan skoraj hodim mimo te kmetije in še se ne morem načuditi tem kokošim. Naše doma so iste vrste, hrane imajo dovolj, pa niso niti tako velike, niti tako čiste in živahne«. Nisem ji vedela dati primernega nasveta. Toda ob neki priliki sem obiskala to kmetijo s temi čudovitimi kokošmi ter napeljala pogovor na kokošje-rejo. Gospodinja mi je navdušeno govorila o svojem načinu reje kokoši, ki se pa ni nič razlikoval od načinov, ki jih imajo drugod. Toda obstrmela sem, ko mi je pokazala kokošnjak. Takoj mi je bila rešena uganka, čemu imajo na tej kmetiji tako lepe kokoši. Spoznala sem, da za kokoši ni važna samo hrana, temveč tudi njih bivališče.

Ne smete pa misliti, da sem videla tam neko kokošjo palačo. Ne, kokošnjak, ki sem ga videla, je bil prav skromen, toda

red in snaga, ki sta vladala v njem, sta bila občudovanja vredna. Gospodinja mi je pripovedovala: »Prav tako, kakor čistimo hlev goveji živini in svinjam, ga čistimo tudi kokošim, le da še natančneje, čeprav ne tako pogosto, ampak samo vsak drugi teden. Vse, kar je v njem premakljivo, odnesemo na sonce in umijemo z vročim pepelnim lugom. V kokošnjaku odstranimo ves kokošji gnoj, ki ga porablamo v vrtu, ter tudi vso notranost umijemo z lugom. S tem odstranimo ves mrčes in smrad, ki se zadržuje v kokošnjaku. Dvakrat na leto pa prebelimo stene z apnom. Proti večeru, ko se vse posuši, nastelimo po tleh slamo, pleva ali pa listje, kateremu primešamo suhega pepela. Nastilj čuva tla pred onesnaženjem, pepel pa deluje kot razkuževalno sredstvo, ker v njem se ne zadržuje nikar mrčes. Včasih primešamo pepelu tudi nekoliko žvepla ali pa apnenega prahu. Kar vesela sem, ko vidim, kako kokošim ta red prija in kako lepo uspevajo.«

Ko sem odhajala s te kmetije, sem bila prepričana, da vodi ta dom skrbna in razumna gospodinja.

KUHINJA

Uživaj, kar več moreš zelenjave

V času, ko obdelavamo vrt in polja, ko že sejemo in sadimo, treba misliti na to, kaj izročimo zemlji, da nam prinese čim več koristnih iz zdravstvenega vidika.

Spinača je zelenjava velike vrednosti, ker čisti kri in pomnožuje rdeča krvna telesa. Pomešana z regratom ureja delovanje jeter. Najuspešnejše deluje sirova spinača, ki jo lahko uživamo sesekljano, začinjeno s oljem in limonovim sokom, dalje z zeliščno omako ali z majonezo.

Glavnata solata, pa tudi berivka vsebuje mnogo dišavnih olj, ki umirjajo živce ter železo, ki krepi krvi. Koristna je tudi ledvicam.

Petersilij vpliva na ledvice in je zato kličistilen, deluje ugodno tudi na žleze, zlasti na spolne. Petersilija treba vsak dan uporabljati čim več.

Grah, fižol in gobe, uživani v razmeroma malih količinah, dobro vplivajo na razkrajanje hrane: večje količine pa so težko prebavljive in napačne.

Zelje in ohrovt sta koristna jetrom in žolču ter oživljata čreva.

Karijola deluje na mehur, posebno ako uživamo sirovo v solati.

Kisljica povzroča močnejše izločanje pri vseh boleznih škrofuloznega izvora. Dalje pospešuje obtok in čiščenje krvi. Uživajo naj sirovo kisljico, ki imajo izpuščaje. Na želodec in na živce deluje krepilno.

Drobniak sili k delovanju prebavne žleze in deluje na jetra. Zelena spada v vrsto najdragocenejših zelenjav. S svojimi močno vonjivimi olji osvežuje živce. Zelena tudi ureja delovanje ledvic, mehurja in stranskih ledvičnih žlez. Dnevni delavci naj bi uživali mnogo zelene. Paradižnik vsebuje poleg soli koristno, ostro sadno kislino, ki vpliva na razkrajanje. Skupaj s šparglji deluje čistilno na ledvice in mehur, s čebulo pa čisti čreva in vzbuja k hitrejšemu delovanju. Zdravilna cena paradižnikov je najvišja, ako uživamo sirove.

Zelena paprika in paradižnik vsebujeta izmed vseh povrtnin največ vitamina C, ki mu pravimo tudi protiskorbutni vitamin. Kdor ga nima dovolj, trpi na krvavitvi dlesni, izpadanju zob in krhkost kosteh. Fižol v stročju vsebuje neki hormon, ki je v svojih učinkih podoben insulinu, hormonu trebušne žleze slinavke. Da insulin preprečuje sladkorno bolezen, je splošno znano. Kumare belijo kožo in jo napravljajo mehko, ako jih uporabljamo vnanje, t. j. če se umivamo z vodo od kumar. Kot živilo kumare krepčajo živce. Vendar jih uživamo v majhnih količinah; priporočljivo je, da jih že par ur pred uporabo nakrhljamo in ocedimo njihovo vodo. Potem jih polijemo z oljem in limonovim sokom ali s kisljo smetano. Na ta način prirejane so lahko prebavljive. Buče, jedilne, pospešujejo izločanje preko črev in ledvic, čistijo sluznice; da se črevesje po njih okrepi. Rumena repa in koronje sta sovražnika glist. Tudi vsebujeta mnogo sladkorja in vitaminov. Uživana s kimliem in janežem, delujeta posebno dobrodejno. Sirovo nastregnato korenje v smetani in začinjeno z domačimi dišavami je posebno otrokom pravo zdravilo. Ker nekoliko zapira, treba po potrebi pomagati s kakim odvajalnim čajem. Pesa, rdeča, je koristna malokrv-

nim in sladkornobolnim, ker vzbujajo prebavne organe in jetra. Rabarbara s sladkorjem pospešuje izločanje ledvic, mehurja in jeter, kadar so zatekla ali otrdela. Deluje pa tudi osvežujoče na žleze in živce. Pomešana s kisljico je zdravilna pri boleznih na škrofulozni podlagi. Rabarbaro uživamo s prav malo vode in sladkorjem parjeno kot kompot. Ker ima v sebi jako mnogo kisline, zahteva mnogo sladkorja. Najuspešnejše deluje rabarbara, ako jo zvečimo jutraj na tešče in potem še dvakrat pred jedjo po 1—2 stebli. Da se poveča uspeh, treba raztegniti to zdraviljenje najmanj na tri tedne. Šparglji spadajo med najdragocenejšo zelenjavo velike zdravilne moči, ako uživamo sirove v solati ali v zeliščni omaki. Kuhani so za zdravje brez cene. Hitro parjeni so redilni, ker vsebujejo hranljive snovi.

Praktični nasveti

Modro mleko. Nekateri krave dajejo modro mleko, oziroma, mleko čez nekaj časa pomodri. Kupec takšnega mleka ne mara, ker ga smatra za slabega. Ta napaka v mleku prihaja od tega, ker krava nima dobre prebave. Kravi je treba izpremeniti krmo in dodati nekaj, kar krepi želodec.

Če prašiči glodajo les, je vzrok v tem, da imajo v želodcu preveč kisline. V svinjaku obglodajo stene, korito in vrata. Takoj bodo pa prenehali, če jim primešamo med krmo pest stočene krede ali pa klajnega apna.

Kurja očesa. Kos čebule drži v vodi 4 ure, potem ga olup in prilepi tanko rezino na prst s kurjim očesom ter ga povij s platneno krpo. To delaj vsak dan, dokler se kurje oko ne potegne toliko navzven, da ga lahko s prsti izpulisi.

Baterija žepne svetilke sveti dalje časa, če jo takoj, ko opaziš, da sveti slabše, večkrat segreješ nad toplo pečjo.

GOSPODARSKE VESTI

* **Pridelovanje domačega bombaža v Jugoslaviji** je začelo nazadovati, kar bodo naše tekstilne tovarne zelo občutile, ker so del surovin krile doma. Lani je posebna komisija prevzemala blago po 17.50 in 16 din za kilogram, letos pa še ni določila cene, ki bo baj eše pod 13 dinarjev. Ker so z merodajnega mesta že večkrat obljubili, da bo znašala letos prevzemna cena za bombaž najmanj 16 din, so kmetje zelo vznevoljeni in jih je mnogo v Južni Srbiji sklenilo, da do nadaljnjega ne bodo sadili bombaža.

* **Prodaja tekstilnega blaga iz Maribora in Varaždina** se prenese v Beograd, kjer se je ustanovila delniška družba »Ma-Va« (Maribor-Varaždin). Podjetje bo tudi preskrbovalo tovarnam surovine.

* **Tečaj nemške marke** bodo nanovo določili na sestanku nemško-jugoslovenskega gospodarskega odbora, ki se sestaja dvakrat na leto, da odpravi težave v medsebojni izmeni blaga. Nemci zahtevajo, naj znaša klirinška marka 15 dinarjev, v Beogradu pa trde, da to ne bo šlo.

Dopisi „Edinosti“

Dolina Šentflorianska

Slovaška samostojna država je dala tiskati različne lastne bankovce. Med tedaj izdanimi bankovci so tudi tisti, ki imajo na sebi sliko svetovnega voditelja. To je zelo čudno, saj svetovni voditelj ni bil nikoli Slovan. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake.

Navdušenje. Zapisano je že bilo, da je ponekod navdušenje za vojno divje. Vse bi se rado bojevalo, še ženske in dojenčki. Takšno navdušenje imenujemo poencirani patriotizem. S poenciranim patriotizmom so napo-

prani tudi nekateri mladiči pri nas, ki radi dvigajo pri pozdravu roko, ko pa bo nastal vojni metež, pa bodo tako tekli v zaledje, da bodo dvigali še gole, do kolena oblečene bele noge.

Bratsko navdušenje kažejo katoliški Madžari za Slovaške. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake. To je lepo čustvo, ki ga imajo Slovake.

Kdor ljub Angležce, se jezi na nemarne Ruse, ker jim ne marajo iti na pomoč kar tako, kot le-ti žele. Pa je včasih le dobro biti neokreten medved. Še v miru te zadene krog-

la v trebuh, če ne znaš ravnati z orožjem... Koža je koža, in čemu bi jo nosil na prodaj za svojega bližnjega? To načelo je pametno in so ga izpričali kaj jasno lani ob agoniji CSR. Skrb za zase, ljubi brate! Tudi CSR so vsi ljubili, dokler je migala. Zares, koža je koža in čemu bi jo nosil na prodaj?

Angleži so dobri učitelji in so nam dali vzgleden nauk, kako je treba ravnati v sili svojega bližnjega. Najprej se je treba previdno ozirati okrog, potem pa je hitro nekoga poiskati, ki bo stegnil roko v žerjavico in poizkusil zagrabiti kostanj.

Ta nekdo je navadno Slovan, ki nese dobro pečen in dišeč kostanjček v angleško grlo. Le tepot se je ta nenasitnež, namreč grlo, nekoliko ukanilo. Ali kakor bi rekli drugače: opekeli se je nenasitnež.

Tako izgleda, da smo prav dobri ali brihtni učenci. Ker smo mladi narodi, imam še dokajšnjo bodočnost. Kako lepo se sliši: Bodočnost je mladina.

Svoboda in samostojnost. To je tako, kakor pripovedujejo: Neki mož je imel sitno in hudo ženičico, svojo veliko lubezen, kakopak. Ko ga je nabila, ljubega možička, ga je naglala, marš!, pod mizo sedel. Da se ne ganeš! Je zažugala za njim. In tam je sedel, ne-giben za svet in preklinjajoč življenje in ta pisani svet naokrog.

Če ne znaš ravnati z orožjem... Tako izgleda, da smo prav dobri ali brihtni učenci. Ker smo mladi narodi, imam še dokajšnjo bodočnost. Kako lepo se sliši: Bodočnost je mladina.

Župni zlet Mariborske sokolske župe v Murški Soboti

se bo vršil 18. junija, prvo nedeljo »Prekmurškega tedna«. Na predvečer bo slavnostna akademija na prostoru ob Sokolskem domu, predpoldne potem sokolska povorka, ki se udeležijo tudi odkritja spomenika prekmurskim književnikom po meddruštvenem odboru vseh narodnih društev v Murški Soboti, popoldne pa javni nastop na stadionu športnega kluba »Mura« v Fazaneriji ob Ledavi.

Mariborska sokolska župa je za letos določila Prekmurje za župni zlet, da tudi Sokol primerno proslavi 20 letnico osvoboditve Prekmurja in združitve prekmurških Slovencev z osolimi brati tostran Mure in v skupno narodno državo.

Ze 10 letnico je proslavil Sokol s prav lepo uspehim okrožnim zletom v Murški Soboti. Zato želi proslaviti toliko slovesneje 20 letnico, zlasti še, ker je ta zlet združen s splošno proslavo 20 letnice osvoboditve Prekmurja, da celotno Prekmurje manifestira ter pokaže tudi na »Prekmurškem tednu« z gospodarskimi in kulturnimi prireditvami, koliko je napredovalo zlasti v svojem naravnem središču, v Murški Soboti.

Priprave za zlet so v polnem teku. Škoda, da odhaja mnogo domačinov, članov podeželja, da celotno Prekmurje manifestira ter pokaže tudi na »Prekmurškem tednu« z gospodarskimi in kulturnimi prireditvami, koliko je napredovalo zlasti v svojem naravnem središču, v Murški Soboti.

Propagandni odsek vabi zato vse Sokole in prijatelje sokolstva, da se udeležijo župnega zleta kot naše skupne narodne manifestacije tu v najsevernejšem in najmlajšem delu Slovenije. To je še posebej pomembna za tukajšnje kraje v sedanjem času, ko se narodna zavest krepkeje utrjuje in tudi dejansko vidno raste.

Vabijo se pa še posebno vsi oni bratje sokoli, ki so sodelovali in službovali v Prekmurju, da se vabilu odzovejo ter pridejo pogledat kaj je delal Sokol in kaj se je skupno storilo za dvig našega Prekmurja. Kdor more, naj pride že na predvečer na akademijo, da naj stari sokolski delavci sestanejo in obudijo spomine na započeto delo, Kdor pa ne more, se pa na dan zleta pozdravimo na prireditvah.

Prvo nedeljo se pričakuje zlasti številni obisk Murške Sobotne, ker so tudi razna zborovanja, zato vabimo, da bratje prijavijo svojo udeležbo »tajištvu sokolskega društva« potom svojih društev ali sami čimprej, da jim odseki oskrbe prehrano in event. prenočišče.

Propagandni odsek.

neprestano izmišljajo nova nepotrebna bremenja za našega kmeta. In novi kmetijski list bi bil za nas tako onepotrebno breme, ko imamo, dasi majhen kmečki narod, že toliko izvrstnih, zaslužnih takih glasil. Med njimi kot najstarejše je glasilo Kmetijske družbe, »Kmetovalec«, pa »Sadjar in vrtinar« i. dr. Kdo naj vsa ta plačila zmore? Ali pa bi morali nekaj zatreči, ubiti, nemara že nad polsto let staro glasilo »Kmetovalec« in na njegovo mesto postaviti nekaj drugega. Ali pa tudi kaj boljšega ali vsaj enako dobrega, je veliko vprašanje, odnosno ni za nas nobeno vprašanje. Zato se po treznem premisleku popolnoma pridružujemo mnenju »Edinosti«, ki ga je v tem tedniku napisal v svojih dveh člankih — 29. X. 1938. in 22. IV. 1939. — poznavalec zadnjih razmer Andrej Zmavc. Mnenje s tako resne strani pa moramo upoštevati!

Prilodni pripravek prinesejo še nekaj takega drobiža iz našega kraja.

Cuvár kmečkega spomenika.

Kar nekam dosti se čita zadnje čase o naši lepi obmejni postojanki, o raznih problemih in težnjah faranov.

V zadnjem »Slov. gospodarju« z dne 3. V. obravnava dopisnik svojčasni članek glede občinskih cest v »Edinosti« z dne 25. marca 1939 in vprašuje javnost in dopisnika, kdaj da bo konec tega zbadanja ter obrekovanja po časopisih! Strinjam se z njim v tem, da nam to ni posebno v čast, ta »naloga« oziroma faranov? Pa kakor vsekakor sam uvidi, človek ne more vsega naenkrat ker se s tem kaže njegova slabost! — Zatorej je zdravo, (četudi tu in tam malo zapeče) pogledati včasih malce s kritičnim očesom in dregniti z jezikom, ker bi drugače mnogokaj, mnogokaj »slučajno« zaspalo! — Zatorej naj g. dopisnik ne zameri, ker to ni sovražstvo, niso politične akrobacije, kakor on to imenuje, temveč to je kritika, ki je življenjska potreba, ki jo uvažujejo vsi — ki ne zaostajajo za časom!

Kritika je dvojna, zdrava in nezdrava! Nje slabo stran je pokazal baš g. dopisnik »Slov. gospodarja«, ko je imenoval razne stvarne z dokazi podprte članke »Edinosti« — obrekovanja. To je nezdrava kritika, ki se ne opira na dejstva, in tako kritiko — odklanjamo! Upam, da bo zdaj zavladalo zatišje o teh cestah po časnikih, ker po besedah g. dopisnika se bo začelo z — delom?! —

Br Fr.

Rogaška Slatina

Izleti. Maj je priljubljen mesec za šolske izlete, ko posebno v Rogoško Slatino od vseh strani radi pohite. Priljubljeni izletni točki sta tudi naša bližnja vršca Boč in Donačka gora. Boč ima ugoden pristop s Poljčan ali s Kostivnice, na vrhu pa dobro oskrbovano restavracijo SPD, ki je izletnikom na razpolago.

Pragersko

Sokolski dan na Pragerskem. Sokolsko društvo Pragersko je po nalogu župe proslavilo v nedeljo 7. maja dan pripravljenosti. Na letnem telovadišču se je zbralo članstvo, naraščaj in deca v zelo lepem številu. Brat prosvetar Dekleva Karl je prečital poslanico in v kratkih besedah orisal pomen današnjega dne. Pozival je članstvo k trdnosti in vsaki pripravljenosti. Sodelovala je tudi Železničarska godba Pragersko, katera je zaigrala himno »Hej Slovani« in »Le naprej brez miru«. Z trikratnim zdravo našemu prvemu Starosti Sokola kraljevine Jugoslavije in s pesmijo »Hej Slovani« je načelnik brat Prener Alojz ta sokolski dan zaključil. — Zvečer ob 7. uri pa je društvo proslavilo materinski dan z zelo pestrim, lepim sporedom. Sokolska deca je na ta dan pokazala veselje in obenem tudi sposobnost. Na sporedu sta bili dve igrici, spremljani s petjem in godbo, poleg tega je bilo pa tudi več deklamacij, katere so naši malčki sijajno izpeljali. Prireditev je res zelo dobro uspeła, za kar se je na zahvaliti agilni in požrtvovalni sestri Anici Senekovič, katera je imela res mnogo truda. Dvorana se je še dokaj napolnila, dasiravno ne tako, kot bi se morala vsaj na dan proslave vseh mater.

AUGUST GAILIT:

36

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem oslovenil MARIJAN FUHCS

»Ti bom že jaz pomagal!« se smehlja Nipernaadi. »Močan sem, in delo na mojem posestvu je povečini že opravljeno. Toda zdaj si ne bova s tem belila glave. Zdej te moramo spraviti v sobo in obvezati rano. Izkupil si precejšen sunek!«

»Po kakšnem naključju dobi človek tako dobrodošel obisk!« reče Jaak hvaležno.

Nipernaadi pomaga Jaaku na noge. Potem zakliče važno in gospodovalno:

»Ljudje! Kje so tu hišni ljudje? Hlapci, dekle, sin Jaan, Liis, kje ste ostali? Pridite hitro in pomagajte prenesti strica Jaaka v izbo. Ali ne vidite, da je tu potrebna nagla pomoč in da lahko stane vsako obotavljanje dragoceno človeško življenje?«

Iz hiše priteče sin Jaan. Čez plot pleza Liis. Kati boječe obstane med vrati. Madis se vrača s polja.

»Ali še živi? Ali še živi moj oče Jaak?« vprašuje sin Jaan prestrašeno. »Samo to sem videl, kako je bik zadal smrtni sunek. Potem sem zbežal od okna in zaril glavo v blazine. Nisem hotel videti, kako

Zidani most

Cesta Zidani most—Rimske Toplice bi se imela že davno popraviti in razširiti. Žal pa se v tem pogledu ni storilo skoraj ničesar. Cesta je ponekod silno ozka, ima ostre ovinkine ter globoke udrtine ali celo jame, tako da je promet zlasti za težke tovrne avtomobile silno nevaren. Ker smo na pragu nove tujskoprometne sezone, naprošamo odločujoče čimtelje, da preskrbe, da bo cesta Rimske Toplice—Zidani most čim prej popravljena.

Savski most Sv. Peter—Radeče popravljajo. Te dni so pričeli s popraviljem mostu Sv. Peter—Radeče. Že večkrat smo iznesli v našem listu prošnjo, da je omenjeni most nujno potreben popravila.

Tujski promet na Lisci. Naša tujskoprometna postojanka na Lisci se prav lepo razvija. Vsako nedeljo je kočja skoro popolnoma zasedena. Največ izletnikov pride iz Hrvaškega, zlasti iz Zagreba. Mnogo pa jih pride tudi iz drugih krajih Zasavja. Pričakujejo pa se tudi Ljubljanci, ki bodo imeli z jutranjim vlakom najugodnejšo zvezo. Koča na Lisci je vse leto oskrbovana, letoviščarjem pa nudi tudi pension po zmernih cenah. Celodnevna oskrba stane od 35 do 40 din.

Sevnica

Pešpot preko novega železniškega mostu. Preko novega železniškega mostu so že montirali železne drogove, preko katerih bodo položili samo še deske in pot za pešce iz Sevnice v Boštanj ter obratno bo znatno skrajšana. Do sedaj so morali pešci, kakor znano, preko lesenega mostu, ki je precej oddaljen od Boštanja. Zato je pridobitev tega novega mostu za pešce velikega pomena, ker bo promet precej olajšan.

Kočevje

Prva slovenska igra je bila pretaklo nedeljo v Borovcu pri Kočevski reki. Dramatski odsek tamošnje podružnice sv. Cirila in Metoda je naštudiral Finžgarjevo »Verigo«. Zaradi pomembnosti tega dogodka, so obiskali agilno družino Cirilmetodarjev narodno zavodni Slovenci iz Kočevja, večja skupina pa je prišla tudi iz Ribnice. Igró bodo to nedeljo ponovili. Domačini — Slovenci so od srca hvaležni podružničnemu predsedniku Marjanu Tratarju, tamošnjemu šol. upravitelju in učitelju Silvu Mehori, ki sta jim pripravila ta kulturni praznik. Toplo želimo, da bi vrli Cirilmetodarji napredovali v svojem narodnostnem delu in dosegli plemenite cilje, ki so si jih zastavili v teh težkih dneh na Kočevskem.

Ali je to pravica? »Edinost« je lansko pomlad objavila članek o nesreči delavca Nagliča iz Slovenske vasi pri Kočevju, ki mu je razstrel, navrtan v skalo, bušil v obraz ter ga popolnoma oslepel. Ponesrečeni delavec se je več mesecev zdravil v ljubljanski bolnici, vendar so ga še neozdravljene poslali domov na nadaljnje okrevanje. Medtem se je po zaslugi banke uprave v Ljubljani uredilo pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani vse potrebno, da prejema danes slepi Naglič mesečno rento cca 600 din. Mož ima poleg bolehnine žene tudi hčerko. Ker pa se rane na glavi niso popolnoma zacelile, je potrebna še ena operacija. Po pravici je slepi delavec zahteval od zdravnika OUZD v Kočevju, naj mu izda listek za brezplačno zdravljenje v bolnici. Zdravnik pa mu tega ne izda, z motivacijo, da prejema delavec rento in da naj sam plača stroške za zdravljenje in operacijo. ~~... ..~~ Apeliramo na OUZD v Ljubljani naj stori vse potrebno, da bo slepi delavec dokončno ozdravljen, saj je bil v času nesreče zavarovan in ima pravico do brezplačnega zdravljenja, ne oziraje se na rento, ki jo kot slepec prejema in ki komaj zadostuje za preživljanje njegove družine.

Položaj slovenskega delavca na Kočevskem je naravnost obupen. Obratovanje v kočevskem premogokopu je še vedno omejeno, tudi obe kočevski tekstilni tovarni ne moreta za-

posliti vseh, ki so v teh težkih dneh potrebni dela in zaslužka. Včasih so premožnejši kočevski Nemci uporabili revne kočevske Slovence vsaj za hlapčevska dela, danes, ko je tuja propaganda po Kočevskem že tudi opravila svoje, so zavedni kočevski Slovenci prikrašani tudi za ta posel. Nekje na Kočevskem živi reven progovni delavec, ki ima ženo in več otrok. Mesečno zasluži komaj 400 dinarjev, lahko bi jih več, pa zdaj čisto »praznujejo« tudi progovni delavci. Od omenjenega mesečnega zaslužka mora redno odplačevati dolg, ki ga ima, ker si je postavil malo bajto. Zidal je itak sam, ampak gradivo je moral kupiti. Kako naj s 100 din mesečnega dohodka preživlja sebe in družino, pri tem pa še trdo dela, to je uganka. Ampak mož in družina še žive, niso še pomrli, četudi gladujejo. Kako žive? Uganka! Ali ni naravnost čudež, da takšni ljudje še ostanejo zvesti svojemu narodu, da ostanejo zavedni, ko je svet pozabil nanje in ko jim domovina ne da teža, česar so od nje pričakovali, ko so se borili v strelskih jarkih za svobodo in lepše življenje, kakor je bilo kočevskim Slovincem odmerjeno v dneh, ko jim je rezala kruh mačeha Avstrija?

Ljudje in tombola

Protij trgu se zgrinjajo množice. Premišljaj: ali je tam velik shod ali ljudska veselica? Pred menoj stopajo trije možje in si nekaj živahno dopovedujejo.

»Petnajstkrat sem že šel zaman, pa ne odneham, predno ne dobim!« pravi prvi in se znoji v soncu.

»Petnajstkrat po pet kart, to je... dvesto-petindvajset dinarjev.« pravi drugi in se nekam zamisli. »Če bi takole doma računal in ne šel na tombolo, pa te dinarje dajal na kup, bi lepe stotake nahranil.« pravi. Prvi pa ju jezno prekine: »Zakaj pa hodita vidva na vsako tombolo?!« In gredo vsi trije na tombolo.

-ski.

Zanimivo štivo

Umetni bencin - pri nas?

Povsod v svetu se danes mnogo razpravlja o tekočem gorivu. Prav tako postaja to vprašanje tudi za nas silno važno, kajti sami nimamo dovolj nafte in smo radi tega navezani na uvoz. Ker pa imamo precej premoga, in ker je zajela naše premogokopništvo znatna kriza, so se začeli pečati strokovni krogi z mislijo o proizvodnji sintetičnega (umetnega) bencina iz črnega premoga in lignita.

Dosedanji proizvodi, vršeni v Nemčiji, so pokazali, da daje lignit iz Kreke sintetični bencin, ki je popolnoma enakovreden naravnemu bencinu iz nafte. Na osnovi teh podatkov se proučuje sedaj pri nas možnost zgradbe moderne tovarne za pridobivanje sintetičnega bencina, ki bi se ga naj pridobivalo iz lignita letno 40 tisoč ton, kar bi zadovoljilo naše trenutne zahteve. Nove naprave bi stale približno 350 do 450 milijonov dinarjev. Proizvodnja 1 kg sint. bencina bi prišla na 2,40 do 2,80 din. Ker pa je trenutno naravni bencin cenejši (država ga dohva iz Romunije po 1 din), bi lahko novi obrat proizvajal sint. bencin le, če bi imelo podjetje najrazličnejše ugodnosti, kakor jih imajo že neštete druge, predvsem tuje industrije. Sicer pa bomo v doglednem času videli, če bodo te ugodnosti podeljene: takrat bomo namreč obenem imeli tudi že umetno gorivo — sintetični bencin. Radovedni smo samo, kakšna bosta šele njegova cena in kvaliteta.

bilo nič zgodilo. Kati pa ostane pri meni in pri živini.«

»Ali bi ne bilo dobro, če bi za to rano zavreli smole?« vpraša sin Jaan, ki se mu nikakor ni hotelo na polje.

»Smola ni potrebna!« reče Nipernaadi. »Izpral bom rano s cvetom. Jod in obveze se bodo gotovo našle pri hiši. To mi zadostuje!«

»Ali ne bi vendar poklicali pastorja ali zdravnika?« vprašuje Jaan dobrikajoče.

»Ničesar tega!« reče Nipernaadi odločno. Jaz odgovorjam za vse in bom sam skrbel za strica.«

Hansubaški gospodar stoji na dvorišču in kliče:

»Toomas, kje si pa ostal? Toomas! Še danes moram govoriti s teboj.«

Ko ugleda Nipernaadija pred seboj, ga prime za roko in odpelje v sobo.

Sin Jaan je pravkar zaspal, opirajoč si glavo na rob mize.

»Daj mi svoje dekle!« reče hansubaški gospodar. »Rešil si mi življenje, zdravil si me, zdaj pa mi daj še svoje dekle. Za odškodnino zahtevaj kar hočeš. Dam ti šest krav in tri konje. Sprejmeš? Dam ti tretjino svojih polj. Sprejmeš? Dam ti svoje gozdove. Bogat smrekov gozd, kjer še ni posekano nobeno drevo. — sprejmeš? Ali naj ti napišem pogodbo, da sem ti prodal živino?«

»Neumnosti čvekaš in pijan si«, ga zavrne Nipernaadi in vstane.

»Daj pa pojdieta za svojim delom!« ukaže Nipernaadi. »Oves je že zdavnaj zrel za žetev. Tudi Liis gre lahko zraven. Jaz pridem za vami pozneje in vam pomorem. Kati, ki bo negovala strica, se pobrigala za živino.«

»Daj«, reče stari Jaak zadovoljno. »Delo se mora nadaljevati, kakor da bi se ne

KOLESA OTROŠKI VOZIČKI MOTORNA KOLESA VSAKOVRSNE SPORTNE POTREBŠČINE

M E H A N I Č N A D E L A V N I C A
pokrovanje, poniklanje in emajliranje koles in motornih koles

POZORI Rabljeni otroški vozički in kolesa vedno na prodaji

Bogomir Divjak

Maribor, Knez Kocljeva (prol. Tattenbachova) ul. 4

De Valera

Med vsemi diktatorji je Eamon De Valera najmanj poznan v svetu. Rojen je bil v Ameriki in čeprav je igral najvažnejšo vlogo v spomladni vstaji leta 1916., Ri je vodila in dovedla končno Irsko do samostojnosti, kljub temu je še prav mnogo Ircev, ki ga smatrajo za tujca, za vsiljivca, ali kakor take priseljence imenujejo — yankee.

Vse njegovo delo stremi za tem, da se popolnoma odcepi od britanskega imperija in da doseže popolnoma samostojno Irsko. Korak za korakom je pridobival samostojnost Irski in leta 1936. ni bila v budžet Irske vnešena postavka za generalnega guvernerja, s čimer je tako simbolično, kakor za dejanjem pokazal, koliko mu je do popolne ločitve Irske od britanskega imperija.

Po svoji zunanosti je De Valera še vedno učitelj matematike, kar je bil v svoji mladosti, velik in suh, z očali. Za seboj ima sijajno vojaško kariero, čeprav nikoli ne nosi uniforme. V obleki je nekoliko nemaren, kajti ne nosi ničesar, kar ni bilo izdelano na Irskem. Je zelo hladne narave, ne vda se niti nikotinu, niti alkoholu, tudi za šport nima smisla. Zanj pomeni življenje samo resnost in — politika.

De Valera se je rodil 14. novembra 1882. leta v Newyorku kot sin španskega priseljence, le po materi je Irec. Ko je bil star dve leti, mu je umrl oče. Kratko po tem se je vrnil brat njegove matere na Irsko in je vzel mladega De Valero s seboj v hišo stare matere v Bru-ree na južno Irsko, kjer je preživel svojo mladost.

Med tem, ko je študiral v Dublinu matematiko in fiziko, se je začel izredno

zanimati za galski jezik. V »Ligi Galcevega je poučevala neka Jane Flanagan, s katero se je leta 1910. poročil. Iz tega zakona se mu je rodilo šest otrok.

Prezideat Irske stremi za tem, da ima vsaka irska družina svoj kruh. Tudi mraz za njih ne na Irskem ne trpi, kajti vsakdo more dobiti takozvani »torfi«, ki je na domestilo za premog, po najnižji ceni. Tudi preskrba starih in betežnih je na Irskem na izredno visoki stopnji, saj dobi vsakdo, ki je deležen te podpore, tedensko deset šilingov, kar je za irske razmere že velik denar. Sredstva za brezplačno zdravljenje bolnikov in posebno za podpiranje invalidov, dobiva Irska iz irskega »Sweepstakes«, kar je neke vrste loterija, kateri se ima Irska zahvaliti, da bo ima kmalu največ in najmoderneje opremljenih bolnic. — Korupcija je na Irskem izginila.

Razumljivo je, da je danes le malo Ircev, ki so še vedno nasprotniki De Valere; ti pa, ki so še njegovi nasprotniki, imajo od tega svojega nasprotstva baje posebne in velike koristi.

»ZORA«, časopis za družabno kulturo in izobrazbo. Izdaja D. K. D. »Cankar« v Sarajevu. Urednik Marian Telatko. Izšla je 2 številka III. letnika tega leposlovnega dvome- sečnika s sledečo vsebino: *** »Pred pomembnimi dogodki; Srečo Kosovel: »Prerjenje« (pesem); Cita Jote: »Zetev (pesem); Jelka Vuk: »Zunaj sneg prši« (pesem); Ivan Vuk: »Najdeni raj« (pravljica); Marian Telatko: »Šopek križantem«, malomeščanska kronika v petih dejanjih. Kulturni obzornik, Društveni vestnik in Drobiz, ki prinaša v kratkem poslednje novice in zanimivosti. Uredništvo in uprava lista je v Sarajevu. Nuzorova ul. 7. Naročnina znaša letno din 10 in se pošilja na ček. rač. št. 2-210 (»Zora«) Sarajevu.

Pomladanske novosti

za damske obleke in plašče v sodobnih tkaninah in barvah — lepo izbiro za moške obleke in plašče nudi

Franjo Majer

Maribor, Glavni trg 9

MESTNA PODJETJA MARIBOR

Razpis tekočih del za leto 1939-40.

Kupujte

ori tvrdkah ki oglašujejo v

„EDINOSTI“

Razpis del

Mestna podjetja, Maribor, razpisujejo za l. 1939-40 sledeča tekoča dela in dobave za vzdrževanje zgradb in drugega: kleparska, steklarska, pečarska, mizarska, zidarska, plekarska in slikarska dela, vzdrževanje stolpne ure, dobavo železnine in gradbenega materiala ter dobavo barv in čopičev.

Vsi potrebni podatki se dobijo med poslovnimi urami od 8.—12. pri Premoženski upravi MP., tehnična pisarna, v Francikanski ulici št. 8, kjer je vložiti tudi zapečateni ponudbe do 20. maja 1939.

Maribor, 5. maja 1939.

Oglasi v „EDINOSTI“ posredujejo med mestom in deželo!

»Nikakih neumnosti ne čakam in tudi pijan nisem!« zavpije hansubaški gospodar razjarjen.

»Kako si drzneš govoriti o Kati, kakor o živinčetu, ki je na prodaji?« vpraša Nipernaadi.

»Seveda, Kati ni na prodaj kakor žival, to vem«, odvrne hansubaški gospodar. — »Toda na neki način se ti moram vendarle znebiti. Kati sama je rekla: »Ce me ne vzame Toomas, poročim tebe«. — Glej, tako je rekla.«

»Toda, Kati poročim jaz«, pribije Nipernaadi.

»To bo vendar nesreča, če ti omožiš Kati«, zakliče hansubaški gospodar. »Toda, tak neumnež res nisi. Jaz bi ti je tudi ne dal. Še s hansubaškim posestvom bi je ne zamenjal. Vrag in pol, kaj mi ti svetuješ?«

»Da greš spat!« odgovori Nipernaadi, želi gospodarju lahko noč in gre ven.

Hansubaški gospodar zija za njim z velikimi, negibnimi očmi. Potem se sezuje in leže v posteljo.

Nipernaadi pa je šel buditi Kati in ji trdo zabrusil v zaspani obraz:

»Kati, jutri odidem odtod.«

»In kam pojdeš?« vpraša Kati in napol sede.

»Domov!« odvrne Nipernaadi. »Grem na svoje posestvo, kajti to posestvo ni moje.«

Kati bulji vanj z velikimi očmi.

»Ni tvoje?« izprašuje, poudarjajoč vsako besedo. »Isto je govoril tudi Jaak. Toda jaz mu nisem verjela. Rekel je, da leži tvoja Hansubahovina kakih dvajset kilometrov proč od tod. Ali je to res?«

»Res, Kati«, pritrudi Nipernaadi veselo.

»Moje posestvo je približno dvajset kilometrov daleč od tu. Toda moje imetje ni nikako posestvo, marveč veleposestvo z lepo belo hišo in rdečimi hlevi. Stirideset krav stoji v hlevu, rdeče, črne, pisane. Oh, verjemi, Jaakova Hansubahovina je poleg mojega imetja kakor oguljeno posestvo.«

»Tak si me torej nalagal?« vpraša Kati.

»Ne, Kati. Tega nisem storil, je užaljen Nipernaadi.

»Takrat, ko si se mi pri tisti rženi kopi pritoževala in kazala ožuljene noge, sem si mislil: To dekletce ne prehoditi dveh kilometrov več. Mislim sem si: Privesti to moram na posestvo svojega sorodnika Jaaka Looketa, da se tam spočije in okrepi, pozdravi in pripravi na težak poklic

gospodinje, ko odide z menoj na mojo domačijo. Mislim sem si: Če ji rečem, da to posestvo ni moje, marveč mojega sorodnika, potem sploh ne pojde več z menoj.«

»Tako, sploh ne pojdem več s teboj? To je bilo zaupanje!« sovražno kima Kati.

»V moji hiši so velike, tople sobe«, prijazno nadaljuje Nipernaadi. »Vem tudi, kje bi pripravil prostor zate. V sobi Jam na oglu stavbe, z mehкими kožuhi in preprogami, tam bi bil prostor zate. Belega hrta bi ti dal za družbo, zvesto žival z imenom Loo, ki bo vedno za teboj, ko senca. In potem bi te ljubil.«

»Jutri torej greš in me hočeš vzeti s seboj?« vpraša Kati boječe.

»Seveda«, preprčuje Nipernaadi. »Kje pa te naj drugače pustim? Zdaj ne bi več hodila peš. Jaakovi konji dirjajo dobro; ne bi še minila ura, in že bi bila doma. Pravkar sem odredil, da naju pričakujejo in nama pripravijo dostojen sprejem. Ah, Kati, od strmenja omedliš, ko zagledaš moj ponosni, bogati dom. Toda vkljub vsemu je bilo prav, da sem te poprej privedel k Jaaku. Tako se bo počasi izvršil prehod v bleščeče življenje. Če bi bila prišla iz svoje borne koče takoj k meni, bi gotovo izgubila glavo in bi mi kar izpred vrat pobegnila. Poznam te, Kati, ne ugovarjaj mi!«

Vzel je Katino roko in jo gladil.

»Ah, Kati, zakaj si tako žalostna? Saj nama bo spet vse dobro. Tako rad sem te poslušal, kadar si se smejala. V tvoj smeh sem se najprej zaljubil, potem šele v vse ostalo. Zakaj se nikoli več ne smejiš? Kaj te teži?«

»Neumnost je«, se smehlja Kati. »Toda Jaaka se bojim. On bi nama ne dovolil oditi, naglo pristavi, ko vidi, kako se je on zmrčil.«

»Ali misliš, da sva njegova lastnina, če sva na njegovem domu? Kaj naj nama pa stori, če hočeva oditi domov? Ne boji se tega starca, borilca z biki in pijanca!« Kati bruhne v jok.

»Moj bog«, pravi v joku, »kaj naj storim? Jaak mi gotovo ne dovolil oditi!«

»Ti nočeš z menoj?« vpraša Nipernaadi nežno in zmaže z glavo. »Na starega se hočeš obesiti in postati njegova žena? Z njim se hočeš nehati v cerkev? Borilec z biki ti je ljubši kakor jaz? No, povej mi čisto mirno in po pravici.«

»Ni mi ljubši«, šepče Kati in nastoni

svoj moker obraz na njegova prsa. »Le takšen strah me obhaja pred njim. Tako je drzen in divji. Takšen strah...«

Nipernaadi pokima in se zagleda nekam čez njeno glavo.

»S teboj pojdem!« se odloči Kati. »Obljubila sem ti, da postanem tvoja žena in svojo obljubo hočem držati!«

Nipernaadi jo skrivaj pogleda.

»Iz tega ne bo nič. Nočem te onesrečiti. Jaz sem ti samo jesensko sonce, ki ne greje. Ne, ne, poroči rajši tega svojega borilca z biki!«

Tedaj vrže dekletce, ki je doslej mirno stalo ob njem, roke okoli njegovega vratu in ga poljubljalo na oči, lase in lica. Visela mu je na vratu, žareča, vriskajoča, siljajoča od sreče.

»Jaak! Jaak!« kliče veselo. »Hansubaški gospodar, pridi vendar hitro sem!«

Ko je prišel Jaak v izbo in vprašujoče gledal Kati, zleti dekletce k njemu in vresči:

»Nipernaadi me je osvobodil in rekel, da me lahko vzameš ti!«

»Ali je to res?« vpraša Jaak in dvomeče gleda Nipernaadija.

»Kati govori resnico!« odgovori Nipernaadi.

»To sem si kar mislil«, reče Jaak veselo. »Življenje mi je rešil, me negoval in zdravil, in dati mi je moral še ženo. Toda, to ti pravim: praznih rok se ne ločiš od mojega posestva! Pojdi v moj hlev, vzemi si najlepšega konja, in če odpotuješ jutri domov, ga vzemi kot svojo lastnino s seboj. Nikar ne misli, da ti ga dajem za Kati. Sijajen človek si in ugajaš mi. Ne spodobi se, da bi ponujal tebi, bogatemu človeku, denar kakor kakemu hlapcu ali dnevnicarju.«

Vzemi zato konja v znak moje hvaležnosti. Če ti bo težko izbrati, si pokliči Maadisa, zajčjega sina, na pomoč. On pozna moje konje, kakor gospodinja svoje krave. Tako. — In ti, Kati, skoči in nam skuhaj kave. V omari mora biti tudi še nekaj žganja. Moi mili sorodnik Toomas ne sme imeti občutka, kakor da živi med tujci, temveč se mora počutiti kakor gost in moj prijatelj!«

Kmalu se pojavi Kati s kadečo se posodo kave. Sedijo za mizo. Hansubaški gospodar svečano natakta žganje v kupe. Roke se mu tresejo. Potem ponudi Kati in Nipernaadiju po en kozarec in spregovori:

»Na zdravje nas vseh! Ti pa, Toomas, si ne ženi k srcu, če so se stvari razvile tako in ne drugače. Taka je bila božja volja, in če ta kaj sklene, se ne smemo otepati kakor konj s svojim zadkom. — Usoda ve, komu je hotela dati Kati. In glej, izvoljen sem bil jaz, hansubaški gospodar!«

»Veš kaj, Jaak«, reče Kati zaupno, držeč Jaaka za rokav. »Ko bo sneg in zamrznejo ceste, se odpeljeva k Nipernaadiju na obisk. Ne živi daleč od nas, in lahko ga bova pogosto obiskovala.«

Obrnila je svoj nasmejani obraz k Nipernaadiju in rekla:

»Tvoj ponosni dom si hočem vsekar ogledati. Tudi krasno sobo, ki si jo bil namenil meni. Ali še veš — tisto z mehкими kožuhi in preprogami. Poprej pa prideš še enkrat sam, ko bova imela z Jaakom poroko. Saj ni več daleč do nje. In tedaj pripelješ za poročni dan Loo s seboj, kajne? Ah, Jaak, ti ivendar tega še ne veš. Toomas m aprekrašnega hrta, in tega hrta hočem za poročni dar.«

»Za poročni dar najde gotovo kaj bolj šega!« pristavi Jaak očetovsko.

»Kaj boljšega in še Loo povrh!« se popravi Kati. »Zapomni si dobro: natančno v nedeljo tri tedne.«

»Poročni dan je torej že določen?« vpraša Nipernaadi.

»Da. Tega sva določila, ko sva se peljala skupaj k zdravniku«, pove hansubaški gospodar odkrito.

»Kaj pa govoriš?« zakliče Kati očita- joče. »Tedaj se nisem s teboj še prav nič sporazumela. Če se boš o meni lagal, povežem svojo culjo in grem z Nipernaadijem.«

»Nikamor ne pojdeš!« reče Jaak mrač- no in stisne pest.

Kati se veselo zasmee, pogleda Jaaka z žarečimi očmi in mu mrši lase.

Nipernaadi se dvigne, se zahvali za kavo in žganje ter vzame svojo čepico.

»Kaj že greš?« se čudi Kati. »Ali no- češ več piti kave in malo kramljati z nama?«

»Noč je že«, odvrne Nipernaadi. »Jutri moram vstati s petelini, če hočem biti opoldne doma.«

Hansubaški gospodar še enkrat zakliče za Nipernaadijem:

»Toomas, ne pozabi si izbrati živali, najlepše živali v mojem hlevu!«

Konec.